

kivääreissä on tähtäinkehys suora, uusissa hiukan kaareva. Vanhat kiväärit ovat pyöreä-, uudet teräväkärkisiä luoteja varten.

Yleensä ei venäläinen kivääri 91 ole niin tarkka kuin saksalainen 98. Tämä johtuu osaksi siitä, että niiden tähtäinlaite on tarkistettu ampumista varten pistin kivääriin kiinnitettynä, joten ilman pistintä ammuttaessa tavallisesti laukaisupiste on sattumapistettä paljon alempana ja hiukan vasemmalla. Toisena synä on se, että tähtäinkehys ei useinkaan ole aivan tukevasti kiinni, vaan se saattaa liikkua 100 m:n matkalla 100:1 mm. = 10 cm:n leveyshajotuksen, 400 m:n matkalla 40 cm. j. n. e.

4. Jalkaväen harjoitusohjesääntö.

Johdatus.

1. Ohjesääntö sisältää määräykset opetusta varten sekä jalkaväen taistelun johtavat näkökohdat. Koska tämä pääaselaji kuitenkin melkein aina taistelee yhdessä muiden aselajien kanssa, on näidenkin toiminta otettu huomioon, mikäli sillä on merkitystä jalkaväen taisteluun nähden.

2. Sota vaatii rautaista mieskuria sekä kaikkien voimien jännittämistä. Erikoisesti tarvitaan taistelussa ajattelevia, itsenäisyyteen kasvatettuja johtajia sekä omintakeisesti toimivia miehiä, jotka rakkaudesta sotaherraansa ja isänmaahan vielä silloinkin toimivat lujan voittamistahdon elähtyminä, kun johtajat jo ovat kaatuneet.

3. Sodassa on ainoastaan mutkattomilla muodoilla menestystä. Senvuoksi onkin ainoastaan sel-

laisia opetettava ja käytettävä. Kaikki monimutkaiset muodot ovat kiellettyjä.

Määrätyt muodot on täysin hallittava. Niitä harjotettaessa ja käytettäessä on lujan kurin kasvattamiseksi mitä suurinta tarkkuutta noudatettava.

4. Jokainen päällikkö, komppanianjohtajasta ylöspäin, on alaistensa sääntöjenmukaisesta opetuksesta vastuunalainen; keinojen valinnassa on hänelle annettava mahdollisimman suuri vapaus. Esimiesten velvollisuus on puuttua asiaan, kun he havaitsevat erehdyksiä tai puutteellisuuksia.

5. Koulutus tapahtuu komppanian piirissä.

Harjotettaessa pataljoonittain sekä tätä suuremmissa joukko-osastoissa on opittava yksityisten osien yhteistoiminta yhtenäisiä taistelutarkoituksia varten.

6. Yhden ja saman yhtämittäinen harjottaminen kyllästyttää ja väsyttää. Harjotuksissa on sen vuoksi vaihtelua tavoteltava.

Samaten on niiden pituutta ja laatua vain vähitellen miehistön voimien mukaan lisättävä, koska muuten ehdottomasti seuraa veltostuminen, mikä aina vaikuttaa vahingoittavasti mieskuriin.

7. Mitä useammin harjotukset tapahtuvat erilaisella maalla, sitä suurempi hyöty niistä on joukolle. Jokaista tilaisuutta ja kaikkia vuodenaikoja on tätä varten käytettävä hyväksi.

7a. Samaten on joukkoa totutettava yölläkin liikkumaan varmasti ja äänettömästi.

8. Erikoista arvoa on pantava sotavahvaisissa joukoissa tapahtuville harjotuksille. Jo komppanian piirissä ne ovat hyödyllisiä, ollen samalla omiaan

kasvattamaan joukkueenjohtajia ja lukuisia ryhmänjohtajia, jos vain yksi tai kaksi joukkuetta tehdään sotavahvuiseksi ja jällellejääneistä miehistä muodostetaan runko muuta osaa esittämään, joukkueen- ja ryhmänjohtajia kuitenkin ollessa täysi määrä.

Pataljoonasta ylöspäin, erikoisesti suuremmissa osastoissa, ovat paikallaan harjotukset, joissa sotavahvuisten joukkojen marssisyvyys saadaan suurentamalla komppaniain välisiä etäisyyksiä.

9. Rauhanharjotuksissa, ellei mieshukkaa erikoisesti määrätä, tulee ampumaketjuun, sitä täytetäessä, suurempi määrä miehiä, kuin mille siinä on tilaa kiväärin vapaata käyttöä varten. Jällellejäävät miehet asettuvat välittömästi ampumaketjun taakse samaan ruumiinasentoon kuin ampujat. He eivät ammu, mutta tekevät kuitenkin mukana samat liikkeet kuin ampuvat.

10. Komennot (paksuilla kirjasimilla painetut) jakautuvat enimmäkseen valmistus- ja suorituskomentoihin. Edelliset lausutaan venyttäen, jälkimäiset lyhyesti. Väliajat ovat osotetut merkillä „—“. Veltoja komentoja seuraa velto suoritus. Komennot ovat lausuttavat terävästi korostaen, ei kuitenkaan äänekkäämmin, kuin mitä tarve vaatii.

11. Paitsi komentoja ja käskyjä voi joukkoa johtaessa käyttää myös merkkejä. Merkinantopilliä käyttämällä voi ensin kääntää huomion johtajaan.

Käden nostaminen tarkoittaa „*Huomio!*“.

Eteenpäin käskiessään ojentaa ja laskee johtaja ylösnostetun käden useampia kertoja perätysten.

Seuraamista varten viittaa hän ylösojennetulla kädellä marssisuuntaan.

Seisahtumisen merkiksi lasketaan ylösojennettu käsi alas.

Ketjun muodostamista varten ojennetaan kädet olkapään korkeudella sivullepäin; tarpeen vaatiessa viitataan toisella kädellä suuntaan, mihin osaston on mentävä.

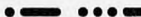
Kokoontumisen merkiksi heilutetaan kättä ympärässä pään päällä.

Näitä merkkejä voidaan antaa myös aseilla. Muista merkeistä on jokaisessa yksityisessä tapauksessa erikoisesti sovittava.

Jos merkki annetaan suljetulle osastolle, koskee se lähinnä johtajaa.

12. Annettaessa käskyjä ja ilmoituksia suuremilla matkoilla voidaan merkinantolippuja käyttämällä säästää sekä aikaa että voimia.

Kovemmassa tulella on sääntöjenmukainen merkinanto ainoastaan harvoin mahdollista. Eriinäisten, usein toistuvissa taistelutilanteissa tarvittavien ilmoitusten jouduttamiseksi voidaan käyttää erikoisia, merkinantolipuilla (kädellä, lakilla y.m.s.) annettavia merkkejä. Seuraavat merkit, jotka jokaisen upseerin tulee osata, ovat yleisesti käytännössä:

a v : „Eteenpäin!“

g v etulinjasta taaksepäin annettuna: „Oma tykkituli suunnattava kauemmaksi eteenpäin“.

h l „Seis!“.

m u etulinjasta taaksepäin annettuna: „Ampumavaroja tarvitaan“. Takaa päin annettuna: „Ampumavaroja tulee“.

s m ••• ——— etulinjasta taaksepäin annettuna: „Aiomme rynnätä“. Takaapäin annettuna: „Rynnäkkö on tekeillä“.

Jos merkki on ymmärretty, heiluttaa vastaanottaja kättään suuressa kaarella ruumiin edessä (merkki „Ymmärtänyt“).

Muista merkeistä on jokaisessa yksityisessä tapauksessa erikoisesti sovittava.

I. Komppania.

A. Suljettu järjestys.

1. Yksityisopetus.

Yleistä.

13. *Huolellinen, tarmokas yksityisopetus on koko opetuksen perusta.*

Ainoastaan jokaista yksityistä erikseen perinpohjaisesti opettamalla saavutetaan tarpeellinen yhteistoiminta.

Rekryytin virheellinen ja epätäydellinen opettaminen vaikuttaa vahingollisesti hänen toimintaansa useimmissa tapauksissa koko palvelusajan. Virheitä, mitkä alkuopetukseen pääsevät pujahtamaan, sekä niistä johtuvia huonoja seurauksia voi tuskin enää täydellisesti korjata. Samaten on yhteisharjoituksilla mahdotonta tasottaa yksityisopetuksen puuteellisuuksia.

14. Ennenkuin liikkeiden suorittamisessa voidaan vaatia ryhdikkyyttä ja nopeutta, on voimistelu-ohjesäännössä määrätyillä harjoituksilla ensin saavutettava joustavuus, ruumiinhallintakyky sekä hyvä ryhti.

a) Harjotus ilman kivääriä.

Perusasento.

15. Asento! Perusasennossa seisotaan hiljaa.

Kantapäät ovat niin lähellä toisiaan kuin ruumiinrakenne myöntää. Jalankärjet ovat niin kaukana toisistaan, että jalkaterät muodostavat melkein suoran kulman. Ruumiinpaino on tasaisesti kantapäillä ja päkiöillä.

Polvia puristetaan hiukan yhteen.

Yläruumis on ojennettu, rinta vapaasti pullistettu, olkapäät samalla korkeudella, vähän taaksepäin vedetyt, ei kuitenkaan kohotetut.

Käsivarret riippuvat vapaasti alaspäin, kyynärpäät hiukan koukistettuina ja jonkun verran eteenpäin painettuina. Kämmenjuuret ja sormenpäät koskettavat reittä. Sormet ovat suljettuina ja luonnollisesti koukistetut, keskisormi housunsauamalla.

Kaula ojennetaan vapaasti.

Pää on pystyssä, leuka vähän alasvedettynä, katse vapaasti eteenpäin suunnattuna.

16. Valmistuskomennolla seisotaan itsestään hiljaa, vaikkakaan „asentoa“ ei ole sitä ennen komennettu.

17. Lepo! Heti viedään vasen jalka etuvasempaan. Mies saa liikkua, mutta ei kuitenkaan ilman lupaa puhella.

Marssi.

18. Marsseja on kolmea lajia: *harjotusmarssi*, *marssi tahdissa* ja *marssi ilman tahtia*.

19. *Harjotusmarssi* edistää mieskuria sekä joukon lujaa koossapitoa. Sitä käytetään koulu-

maisista, suljettuja muotoja suoritettaessa, suljetussa järjestyksessä marssivien osastojen tehdessä kunniata sekä paraateissa.

Osasto*) — **mars!** Vasen jalka koukistetaan vähän, sääri — jalankärki alas painettuna sekä vähän ulospäin osottaen — ojennetaan siten, että se reiden kanssa muodostaa suoran viivan. Samalla siirtyy ruumiinpaino eteenpäin. Jalkaterä asetetaan tasaisena ja *kevyesti* maahan noin 80 cm. oikean jalan eteen. Koko ruumiinpaino on nyt vasemmalla jalalla.

Samalla kun vasen jalka asetetaan maahan, nousee oikean jalan kantapäätä. Oikea jalka vedetään vähän koukistettuna eteenpäin, jalankärki lähellä maata, siihen kuitenkin koskematta, ja ojennetaan suoraksi. Jalkaterä lasketaan sitten maahan kuten vasen.

On virheellistä nostaa eteenpäin ojennettua jalka korkeammalle kuin askeleen pituus vaatii; samoin on väärin lyödä jalkaa liiallisella voimalla maahan.

Tällätavoin marssii mies suoraan eteenpäin, liikkuen olka-asentoansa vastaan kohtisuoraa viivaa pitkin. Käsivarret liikkuvat vapaasti. Marssin tahti on 114 askelta minuutissa.

20. Paraatitarkotuksia varten: Paikalla! Osasto — mars! (Marssittaessa: **Paikalla!**) Mies astuu,

*) Tätä valmistuskomentoa käytetään aina, kun on kysymys komppaniaa pienemmistä osastoista, näiden esiintyessä itsenäisinä, sekä yksityisistä miehistä. Jos jonkun suuremman kokonaisuuden osan on suoritettava mainittu liike, on tämä erikoisesti mainittava (esim. **Toinen joukkue — mars!**)

Komppaniaa, pataljonaa j. n. e. varten on valmistuskomento **Komppania — ... Pataljoona — ... j. n. e.**

pysyen tahdissa, paikallaan, nostamatta kuitenkaan polvia tai jalkoja erikoisen korkealle sekä tömistelemättä.

Eteen — päin! Suorituskomento tulee vasemmalle jalalle. Oikealla jalalla otetaan vielä yksi askel paikalla ja aloitetaan sitten marssi vasemmalla jalalla tavalliseen tapaan.

21. Tahdissa — mars! Liike aloitetaan vasemmalla jalalla, jännittämättä kuitenkaan jalkoja kuten harjotusmarssissa. Hyvä ryhti, askeleen pituus ja tahti ovat samat kuin harjotusmarssissa.

Muutto harjotusmarssista tahdissa-käyntiin tapahtuu komennolla **Tahdissa!**

Komennolla **Huomio!** aloitetaan taas harjotusmarssi.

22. Ilman tahtia — mars! (Harjotusmarssista tai tahdissakäynnistä **Ilman tahtia!**) Tahti ja askeleen pituus rippuvat maan muodosta sekä yksityisen miehen ruumiinrakenteesta. Eteenpäinliikkuminen ei kuitenkaan saa hidastua; hyvä ryhti on säilytettävä.

Muutto käynnistä ilman tahtia tahdissa-käyntiin tapahtuu komennolla **Tahtiin — mars!** ja harjotusmarssiin komennolla **Tahtiin — mars! — Huomio!**

23. Osasto — seis! Tahdissa marssittaessa tulee suorituskomento oikealle jalalle. Marssi lopetetaan vasemmalla jalalla, jonka viereen sitten oikea lyhyesti vetäistään.

Marssittaessa ilman tahtia otetaan komennolla **Seis!** vielä yksi askel ja vetäistään sitten takana oleva jalka toisen viereen.

Juoksu.

24. Juoksuun — mars! Komennolla **Juoksuun** nostaa mies kyynärvartensa niin korkealle, että ne kevyesti ruumista vasten painettuina muodostavat melkein suoran kulman olkavarsien kanssa, jotka riippuvat luonnollisesti alaspäin. Kädet ovat jännittämättä nyrkissä ja hiukan sisäänpäin koukistetut, peukalo nyrkin päällä.

Toisella komentosanalla **mars!** juostaan vapaasti, vasemmalla jalalla alottaen. Jalkapohjat koskettavat tasaisina maata, polvet ovat vähän koukistetut. Käsivarret liikkuvat jonkunverran edestakaisin. Askeleen pituus vaihtelee maanpinnan muodostumisen mukaan, ollen 75—90 cm.; tahti on 170—180 askelta minuutissa.

Jos marssitaan ilman tahtia, on ennen juoksua komennettava **Tahtiin — mars!**

Komennolla **Osasto — seis!** seisahdutaan kolmannen askeleen jälkeen. Komennolla **Käyntiin — mars!** aletaan kolmannella askeleella käydä tahdissa.

25. Mars! mars! Mies juoksee niin nopeasti kuin hän voi paikkaansa rivissä kadottamatta. Seisahtuminen tai muutto käyntiin tapahtuu eteenmarssissa, kun määrätty paikka on saavutettu, ilman erikoista komentoa; muuten komennolla **Osasto — seis!** tai **Käyntiin — mars!** Viimeksimainitussa tapauksessa aletaan marssia ilman tahtia.

Käännökset.

Paikalla.

26. Käännös oikeaan (vasempaan) — päin! Samalla kun oikean jalan kantapäätä nostetaan hiu-

kan maasta, sysätään päkiöllä ruumis nopeasti 90° oikealle (vasemmalle).

Vasen kantapää, jolla tällöin koko ruumiinpaino on, kääntyy paikallaan, vasemman jalankärjen ollessa hiukan koholla. Oikea jalka nousee maasta ja viedään käännöksen tapahduttua ripeästi vasemman viereen. Lantiot ja olkapäät kääntyvät uuteen suuntaan samaan aikaan kuin jalat.

27. Täyskäännös vasempaan — päin! Tämä suoritetaan kääntymällä vasemman jalan kantapäällä ja oikean jalan päkiöllä 180° vasempaan päin. Käännöksen tapahduttua viedään oikea jalka lyhyesti vasemman viereen.

Alkuperäisen rintaman palauttamista varten komennetaan **Täyskäännös rintamaan — päin!**

Marssissa.

28. Käännös oikeaan (vasempaan) — päin! tai **Etuoikeaan (etuvasempaan) — mars!** Suorituskomento tulee oikealle (vasemmalle) jalalle.

Seuraavalla askeleella tekee mies käännöksen määrättyyn suuntaan vasemmalla (oikealla) päkiöllä ja marssii uudessa suunnassa eteenpäin.

29. Täyskäännös vasempaan — päin! (Täyskäännös rintamaan — päin!) Tahdissa marssittaessa tulee suorituskomento oikealle jalalle.

Täyskäännös, mikä aina tapahtuu vasemmalle päin, tehdään vasemman jalan päkiöllä; oikea jalka viedään lyhyesti vasemman viereen.

b) Kivääriharjotukset.

Asento.

30. Asento „kivääri jalalla“. Kivääri on pystysuorassa, liipasinkaari eteenpäin, perä aivan

oikean jalan vieressä, perän kärki jalankärjen tasalla. Oikea käsi on niin paljon ojennettu, että molemmat kyynärpäät ovat samalla korkeudella. Oikealla kädellä pidetään kiinni kivääristä, peukalo kädensuojuksen takana; muut sormet ovat luonnollisesti koukistetut, mutta yhdessä; etu- ja keski-sormi kiväärinhihnalla.

31. Polvelle! Mies asettaa vasemman jalan, tehden samalla käännöksen *oikealla päkiöllä*, noin askeleen verran oikean jalankärjen eteen ja laskeutuu oikealle polvelle. Kivääri asetetaan kohtisuorana oikean polven eteen, ja oikealla kädellä tartutaan kädensuojukseen. Vasen käsi asetetaan vasemmalle polvelle.

Ylös! Vasemmalla kädellä painetaan vasempaan polveen, ojentaudutaan nopeasti ja vetästään oikea jalka vasemman viereen. Kivääri asetetaan oikean jalankärjen viereen.

32. Maahan! Ensin polvistutaan (31), tartutaan samanaikaisesti vasemmalla kädellä kivääriin sen painopisteen kohdalta, piipunsuu vähän ylöspäin, ja kallistetaan yläruumis eteenpäin. Sitten ojennetaan oikea käsi eteenpäin, kämmen alaspäin, ja heittäydytään, vasen polvi vähän sisäänpäin käännettynä, pitkälleen maahan. Ruumiin tukipisteinä käytetään tällöin ensin vasenta polvea, sitten oikeaa kättä ja viimeksi vasenta kyynärpäätä. Kaikki liikkeet seuraavat välittömästi toisiaan.

Kivääri asetetaan vasemmalle kyynärvarrelle, niin että tämä jää ylä- ja alarenkaan välille, piippu vasemmalle; oikealla kädellä tartutaan kädensuojukseen. Pää on vähän kohotettu, katse eteenpäin.

Ylös! Kivääri otetaan vasempaan käteen, piipunsuu vähän ylöspäin, nojaututaan oikeaan käteen ja vedetään oikea jalka mahdollisimman lähelle ruumista, yläruumista tällöin kuitenkin maasta kohottamatta. Sitten, oikealla kädellä maahan painamalla, ponnahdetaan ylös, asetetaan vasen jalka eteen ja vetäistään oikea sen viereen. Samalla tartutaan oikealla kädellä kivääriin ja asetetaan se oikean jalankärjen viereen.

33. Jos mies seisoo eturivissä, täytyy hänen ennen maahan heittäytymistä — jos takarivissä, ylösnoustuaan — ottaa pitkä askel eteenpäin.

34. Polvistuttuaan tai maahan heittäytyttyään ei mies saa ilman komentoa liikahtaa.

Otteet.

35. Otteita tehdessä työskentelevät ainoastaan käsivarret ja kädet muun ruumiin pysyessä suorana ja liikahtamatta. Ei saa lyödä kivääriin, jotta otteet tulisivat kuuluviksi, eikä sysätä perää maahan.

Ne yksityiset liikkeet, joista otteet muodostuvat, tehdään lyhyesti ja varmasti, mutta kevyesti. Molemmiin käsiin yhtäikaa ei kivääristä koskaan saa ottaa kiinni, vaan käsien liikkeet tapahtuvat peräkkäin.

36. Kivääri olalle — vie! Oikealla kädellä nostetaan kivääri maasta ja viedään se pystysuorana, piippu oikealle, ruumiin keskikohdalle, niin että alarengas tulee noin kauluksen korkeudelle*).

*) Jos on venäl. kivääri, tulee ylärengas noin päänlaen korkeudelle.

Vasemmalla kädellä tartutaan aivan oikean alapuolelta.

Oikealla kädellä tartutaan kammiotapin yläpuolelta **), peukalo pitkin kädensijaa ojennettuna.

Samalla kun oikealla kädellä nostetaan kivääriä, piippua eteenpäin kääntäen, niin korkealle, että sen voi työntää vasemmalle olalle, tartutaan vasemmalla kädellä perästä siten, että perälaatan yläkulma jää peukalon ja etusormen väliin ja että kämmen ja sormenpäät ovat perän tasaista osaa vasten painettuina. Kivääri on samassa suunnassa kuin nappirivi, kammiotappi noin toisen napin kohdalla***), perä aivan lähellä vasenta patruunataskua. Vasen kyynärvarsi nojautuu kevyesti patruunataskua vastaan.

Oikea käsi viedään perusasentoon.

37. Jalalle — vie! Vasemmalla kädellä vetästään perä, sitä samalla sisäänpäin kääntäen, vasenta reittä kohti; oikealla kädellä tartutaan kivääriin noin alarenkaan yläpuolelta, kyynärpää vähän alaspäin painettuna.

Oikealla kädellä viedään kivääri pystysuorana ruumiin editse, käännetään vähän ulospäin ja annetaan luisua käden läpi, jos miehen pituus niin vaatii. Peukalo on kädensuojuksella. Vasen käsi viedään perusasentoon. Perä asetetaan oikean jalkärjen viereen.

38. Kivääri eteen — vie! Kivääri vedetään vasemmalla kädellä, kääntäen pienessä kaaressa

**) Jos on venäl. kivääri, niin kammiotapin alapuolelta.

***) Jos on venäl. kivääri, niin ylimmän napin kohdalla.

oikeaanpäin, vasemman ruumiinpuoliskon eteen, niin että mies voi katsoa vasemmalla silmällään kiväärin oikeanpuolitse. Oikealla kädellä otetaan samalla kiinni peränkaulasta, peukalo ruumista kohden. Vasemmalla kädellä otetaan kiinni niin ylhäältä, että peukalonpää tulee tähtäimen etupään tasalle, peukalon ollessa suorana pitkin tähtäintä, ja käännetään, samalla myös oikealla kädellä, piippua ruumista kohden; oikean käden peukalo on pikkulukon alapuolella, muut sormet suorina peränkaulalla liipasinkaaren alapuolella. Kivääri laskeaan tällöin niin paljon alaspäin, että alarengas tulee kauluksen korkeudelle; kivääri koskettaa vasemman patruunataskun oikeata etunurkkaa. Vasemman käden kyynärvarsi muodostaa olkavarren kanssa suunnilleen suoran kulman.

39. Kunnianosotukseksi komennetaan: Huomio! Kivääri eteen — päin! Katselmusta toimittavaa esimiestä on katsottava silmiin; jos on tarpeellista, on komennettava: **Katse oikeaan (vasempaan) — päin!** Mies seuraa esimiestä katseellaan, päätään kääntäen, kunnes esimies on kolmannen miehen kohdalla, ja kääntää sitten päänsä eteenpäin.

40. Kivääri olalle — vie! Vasemmalla kädellä käännetään kivääriä, niin että piippu tulee oikeaanpäin, oikealla tartutaan kiinni lukkokotelosta kammiotapin yläpuolelta, noin kahden sormenleveyden päästä, niin että peukalo on suorana tukkia pitkin, ja nostetaan kivääriä niin paljon, että se voidaan työntää vasemmalle olkapäälle. Senjälkeen menetellään kuten 36 §:ssä on sanottu.

Pistimen kiinnitys ja tuppeenvienti.

41. Pistimen kiinnitys voi tapahtua kaikissa kiväärin asennoissa samoin kuin liikkeellä oltaessa; se suoritetaan komennolla tai signaalilla, mutta ainoastaan lepoasennossa. Kiinnittämisen jälkeen viedään kivääri entiseen asentoon.

42. Pistin kiinni!

a) *Saksal. kivääri.* Jos mies seisoo „kivääri jalalla“ tai on „polvella“, hän vetää vasemmalla kädellä, kädenselkä ruumiiseen päin käännettynä, pistimen tupesta ja asettaa sen kädensijan pistimenpitimeen, jota tehdessä piipunsuu on noin kahden kämmenenleveyden verran eteenpäin. Pistintä painetaan alaspäin siihen saakka, kunnes pidätinnasta kuuluvasti menee pistimenpitimen aukkoon ja pistimenvieteri tulee paikalleen.

Seistessä kivääri olalla ja liikkeellä oltaessa kivääri otetaan rynnäkköasentoon.

Pitkällään kiinnittää mies pistimen hänelle mukavimmalla tavalla.

b) *Venäl. kivääri.* Pistin vedetään tupesta ja kiinnitetään siten, että sen putkiosa työnnetään piipunsuulle; jyvänalusta tulee leikkaukseen. Tämän jälkeen väännetään kiinnitysrengas oikealle.

43. Pistin tuppeen!

a) *Saksal. kivääri.* Suoritus tapahtuu lepoasennossa. Oikealla kädellä mies ottaa kiinni kivääristä ylärenkaan korkeudelta, pitää sitä noin kahden kämmenenleveyden verran nojassa eteenpäin ja painaa peukalolla pistimen kädensijan joustinnupin alas. Vasemmalla kädellä hän nostaa pistimen pois ja pistää sen tuppeen.

b) *Venäl. kivääri.* Kiinnitysrengas väännetään vasemmalle; pistin irroitetaan ja pannaan tuppeen.

Lataaminen. Ampuminen. Patruunalippaan tyhjentäminen.

44. Lataamista on usein ja perinpohjaisesti harjotettava, jotta jokainen oppisi nopeasti ja varmasti kaikissa ruumiasennoissa sen suorittamaan.

Lataamisharjoituksissa on kivääriä huolellisesti käsiteltävä. Kiväärin avaaminen ja sulkeminen sekä varmistaminen ovat luvallisia ainoastaan patruunia käytettäessä.

Lataaminen ja varmistaminen.

45. Lataaminen ja varmistaminen suoritetaan lepoasennossa. Liikkeet seuraavat toisiaan nopeasti, mutta kevyesti ja hätiköimättä.

Komennolla **Lataa ja varmista!** avaa mies, seisoessaan tai polvistuneena, patruunataskun, nostaa kiväärin viistoon rinnan eteen, piipun suu ylös vasemmalle; oikean käden peukalolla ja etusormella tartutaan kammiotappiin, väännetään se, peukalon toinen nivel sen varren päällä, vasemmalle sekä vedetään taaksepäin.

Tämänjälkeen viedään oikea käsi patruunataskulle ja otetaan sieltä täysinäinen patruunakehys. Tämä asetetaan lukkokotelossa sitä varten erikoisesti olevaan uurteeseen.. Peukalolla painetaan mahdollisimman läheltä patruunakehystä lyhyellä tempauksella ylimpään patruunaan, kunnes tämä on kokonaan painunut patruunalippaan vasemmanpuolisessa seinässä olevan patruunanpidättimen alle.. Patruunakehys poistetaan uurteesta. Oikealla

kädellä tartutaan taas kammiotappiin kuten avattaessa, työnnetään lukko piippua kohti ja väännetään oikealle. Kivääri viedään entiseen asentoonsa ja patruunatasku suljetaan.

Liikkeessä oltaessa ladataan ja varmistetaan samoin kuin edellä on esitetty.

Ladattuaan jää mies edelleen lepoasentoon.

46. Pitkällään voi lataaminen ja varmistaminen tapahtua ainoastaan avoimessa järjestyksessä.

Mies kääntyy jonkunverran vasemmalle kyljelleen, nojautuu vasempaan kyynärpäähänsä ja ottaa kiväärin eteen. Oikea käsi viedään ruumiin ja kiväärin välitse patruunataskulle. Kun lataaminen ja varmistaminen on toimitettu, lasketaan kivääri takaisin vasemmalle kyynärvarrelle, piippu vasemmalle (32).

Ampuma-asennot.

47. Kun on ammuttava suljetussa järjestyksessä, ampuu eturivi polvelta, takarivi seisaalta.

Ampuma — asento! — Valmis! Komennolla **asento!** polvistuu etutivin mies 31 pykälän mukaan ja takarivi ottaa askeleen etuoikealle liki eturiviä, tempaisten samalla, seisoessaan kivääri olalla, tämän alas rynnäkköasentoon. Jos on käytävä ampuma-asentoon polviasennosta, ponnahtaa takarivin mies komennolla *asento!* ylös, ottaen samalla mainitun etuviistoaskeleen. Komennolla *Valmis!* laskeutuu eturivissä oleva mies oikealle kantapäälle ja työntää kiväärin esille; piipunsuu tulee silmien tasalle. Katse pysyy eteenpäin suunnattuna. Perä on kevyesti oikealla patruunataskulla. Vasemmalla kädellä tartutaan kivääriin noin painopisteen

kohdalta, vasen peukalo tukinvartta pitkin ojennettuna. Oikean käden peukalolla ja etusormella tartutaan sitten varmistimeen ja väännetään se oikealle. Oikealla kädellä tartutaan tukinkaulaan siten, että etusormi on liipasinsuojuksen sisäpuoleisella alareunalla liipasimen edessä; oikea kyynäsvarsi nojautuu kevyesti perää vastaan. Takarivin mies kääntyy komennolla *asento!* vasemmalla päkiöllä etuoikealle ja asettaa oikean jalan noin puoli askalta oikealle. Lanteet ja olkapäät tekevät saman käännöksen kuin jalat. Polvet ovat kevyesti taaksepäin painetut; ruumiinpaino on tasaisesti kummankin jalan päkiöllä ja kantapäällä.

Samanaikaisesti käännöksen kanssa työnnetään kivääri oikealla kädellä esiin ja tehdään samoin valmiiksi, kuin polvistuvalle eturivin miehelle on määrätty.

Ampuminen.

48. Suoraan edessä ratsuväkeä! Tähtäin 800! Poskelle — vie! — Laukaise! Lataa!

Sanalla *tähtäin* taivuttaa mies päänsä tähtäimeen päin. Oikealla kädellä asettaa hän, kääntäen kiväärin hiukan oikealle sekä samalla sitä nostaen ja taaksepäin vieden, asettimen määrättyyn kohtaan ja vie sitten kiväärin entiseen asentoon. Samalla kohottaa hän päänsä.

Aika komentojen *Poskelle — vie!* ja *Laukaise!* välillä on etäämmälle ammuttaessa otettava pitemmäksi kuin lähelle ammuttaessa. *Laukaise!* on komennettava hiukan venyttäen. Eturivin mies ampuu vasemmalla käsivarrella polveen nojaten.

Lataa! Kivääri viedään tähtäysasennosta „ampuma-asentoon“. Pää taivutetaan lukkoa kohti

ja ladataan, jos pesä ei ole tyhjä, vetämällä lukkoa taaksepäin ja taas kiivaasti sulkemalla ; jos pesä on tyhjä, pidetään kivääri ladattaessa „ampuma-asennossa“.

49. Etuvasemmalla ratsuväkeä! Tähtäin 800! Ampukaa! Pysähdys! Ladatkaa!

Sanoilla *Etuvassemmalla ratsuväkeä!* kääntyvät kummankin rivin miehet maalia kohti.

Komennolla *Ampukaa!* ampuu ja lataa kukin itsenäisesti.

Pysähdys! Ampuminen taukoaa paikalla, jokainen lataamisliike keskeytyy ; tähtäysasennossa oleva mies vie kiväärin alas.

Ladatkaa! Komennolla *Pysähdys!* keskeytyneet lataamisliikkeet suoritetaan loppuun; mies on valmis ampumaan.

Alasvienti. Varmistaminen. Jalallevienti.

50. Jos tähtäysasennossa oleva kivääri on vietävä alas, komennetaan **Alas — vie!** Komennolla *Alas* aukaistaan vasen silmä ja ojennetaan etusormi. Komennolla *vie!* nostetaan pää pystyyn ja viedään kivääri 47 pykälässä selitettyyn asentoon.

51. Varmistin oikealle¹⁾ — vie! Komennolla *Varmistin* taivutetaan pää lukkoon päin. Tähtäimen ollessa 500 ²⁾ ja siitä ylöspäin vedetään asetin oikealla kädellä alas. Senjälkeen tartutaan oikean käden peukalolla ja etusormella varmistimeen, niin

¹⁾ Jos on venäl. kivääri, kuuluu komento:

Varmistin vasemmalle — vie!

²⁾ Jos on venäl. kivääri, niin tähtäimen ollessa 600 ja siitä ylöspäin.

että peukalon ensimmäinen nivel tulee sen alapuolelle ja etusormen toinen nivel yläpuolelle¹⁾). Komennolla *vie!* väännetään varmistin oikealle²⁾ ja nostetaan pää pystyyn.

52. Jalalle — vie! Komennolla *Jalalle* — ojentautuu eturivin mies oikealta kantapäältä ylös. Komennolla *vie!* asettaa hän kivääriin, nousten samalla ylös (31), oikean jalankärjen vie-reen. Takarivin mies asettautuu komennolla *vie!* määrätyn matkan päähän etumiehestään perusasentoon ja sysää samalla vasemmalla kädellä kivääriin oikeata olkapäätä kohti. Oikea käsi tarttuu kivääriin vasemman yläpuolelta. Vasen käsi viedään perusasentoon.

Patruunalippaan tyhjentäminen.

53. Panokset pois! Suoritus tapahtuu lepoasennossa. Kivääri otetaan 45 pykälässä selitettyyn asentoon. Pää taivutetaan patruunalippaaseen päin. Vasen käsi siirtyy niin paljon taaksepäin, että sormilla voidaan patruunain maahan putoaminen ehkäistä.

Avattu lukko vedetään hitaasti taaksepäin, piipussa ollut panos otetaan oikealla kädellä lataamisaukosta. Samalla tavalla poistetaan patruunalippaassa olevat patruunat, joka kerta kammiota eteen ja täydellisesti taakse lykkäämällä.

Tyhjentämisen jälkeen vedetään liipasinta

¹⁾ Jos on venäl. kivääri, niin peukalon ensimmäinen nivel tulee varmistimen vasemmalle ja etusormen toinen nivel oikealle puolelle.

²⁾ Jos on venäl. kivääri, niin varmistin vedetään taaksepäin ja sitten väännetään *vasemmalle*.

taaksepäin, kivääri suljetaan vasemmalla kädellä ja viedään entiseen asentoonsa.

Marssi ja juoksu.

54. Marssittaessa kivääri olalla pysyy vasen kyynärpää paikallaan; oikea käsivarsi liikkuu vapaasti, myös kunniaa tehtäessä ja paraatimarssissa.

Helpotukseksi voidaan komentaa: **Kivääri oikealle olalle!**

55. **Juoksuun** — mars! Komennolla *Juoksuun* viedään kivääri oikealle olalle. Oikealla kädellä otetaan kiinni kiväärin tukinkaulasta, ranne kevyesti patruunataskua vastaan painettuna. Vasemmalla kädellä tartutaan pistimeen ja vallitusaseeseen; pistimen kärki on alaspäin. Käsivarret pidetään liikkumattomina.

Komennolla **Osasto** — seis! tai **Käyntiin** — mars! viedään kivääri entiseen asentoonsa vasemmalle olalle.

56. Jos juoksua varten komennetaan **Mars!** mars! pysyy kiväärin asento eteenmarsseissa ja sulletussa osastossa rynnättäessä muuttumattomana; muuten se on vapaa.

57. Jos on seisahduttava ja heti sen jälkeen polvistuttava (heittäydyttävä maahan), komennetaan **Polvelle!** (**Maahan!**) Suoritus tapahtuu 31. (32.) pykälän mukaan; jos kivääri on olalla, tempaistaan se ensin ilman erikoista komentoa alas.

58. Lähdön jouduttamiseksi „polvelta“ (maasta) voidaan komentaa **Osasto (ilman tahtia)** — mars! tai **Juoksuun** — mars! Edellisessä tapauk-

sessä mies nousee ylös heti valmistuskomennolla ja ottaa kiväärin olalle. Jälkimmäisessä tapauksessa tehdään samaten, mutta viedään kivääri heti oikealle olalle.

Jos polvella (maassa) oltaessa komennetaan **Mars! mars!** kantaa jokainen juostessaan kivääriä mukavimmalla tavalla.

Rynnäkkö.

59. Rynnäkköön kivääri — vie!

Vasemmalla kädellä vetäistään perä, sitä samalla vähän sisäänpäin kääntäen, vasenta reittä kohti. Oikealla kädellä tartutaan kivääriin noin alarenkaan yläpuolelta, tempaistaan se oikealla kädellä alas ja pidetään vähän maasta kohotettuna. Piipunsuu on noin kahden kämmenenleveyden päässä oikeasta olkapäästä. Vasemmalla kädellä pidetään kiinni pistimentupesta. Osasto kulkee tahdissa, 120 askelta minuutissa.

Tätä seuraa **Mars! mars!**

60. Tanaan — vie! Komennon suorittaa ainoastaan eturivin mies.

Kivääri otetaan, piippu vasemmalle käännettyinä, esiin siten, että tukinkaula tulee aivan oikean patruunataskun eteen, piippu silmien tasalle vasemman olkapään eteen. Vasemmalla kädellä tartutaan kivääriin tähtäimen yläpuolelta, oikealla tukinkaulasta.

61. Jos senjälkeen, kun kivääri on viety rynnäkköasentoon, seuraa komento **Osasto — seis!** otetaan heti „ampuma-asento“.

2. Komppania.

Yleistä.

62. Valmistavat harjotukset komppaniaharjoituksia varten tapahtuvat ruoduissa, riveissä, ryhmissä ja joukkueissa. Komppaniaa varten annetut määräykset tulevat tällöin käytäntöön.

63. Komppanian tulee voida suorittaa kaikki määrätyt liikkeet varmasti ja järjestyksessä, riippumatta siitä, mikä rivi on edessä, mikä sivusta on alkupäässä, sekä siitä, ovatko ryhmät eteenmarssien tai ryhmäkaartojen kautta joutuneet toisiin paikkoihin tai ei.

Järjestäytyminen.

64. Järjestyttään kahteen riviin. Kaksi toinen toisensa takana seisovaa miestä muodostaa ruodun. Kaksi pisintä muodostavat oikean sivustaruodun, kaksi sitä seuraavaa toisen ruodun j. n. e. aina vasempaan sivustaan saakka. Pieniä poikkeuksia voi tehdä. Jos miehiä on epätasainen luku, jää vasemmalle sivustalle takariviin paikka vapaaksi (vajaa ruotu).

Takarivi on yhdensuuntainen eturivin kanssa. Rivietäisyys on 80 cm selästä rintaan. Rivissä oikein seisottaessa kivääri jalalla tai ilman kivääriä tuntee jokainen kyynärpäittänsä kevyesti koskettavan vierusmiehensä kyynärpäihin.

65. **Komppania ruoturintamassa** (Kuva 12). Komppania jaetaan oikealta sivulta alkaen 4 ruodun suuruisiin ryhmiin. Ruotujen lukumäärän ollessa 4:llä jaoton voidaan liittyvien aliupseerien riviin asettaa niin monta etäisyydenarvioijaa kuin ylijääviä miehiä on.

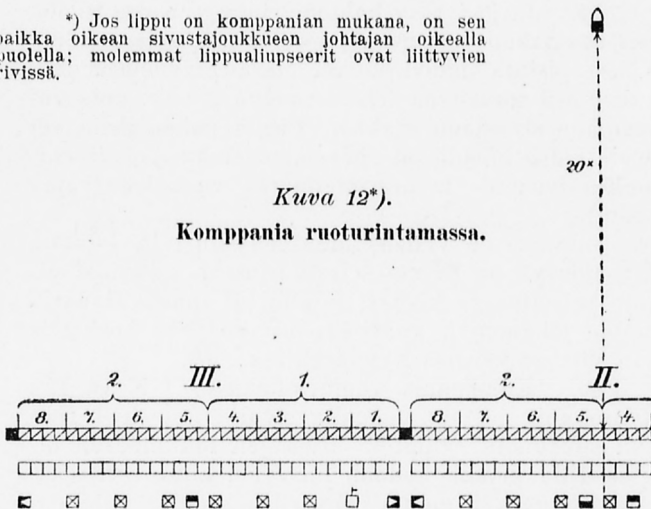
Merkkien selitys.

 Komppanianjohtaja.	 Liittyvä (ryhmänjohtaja).
 Yliluutnantti, luutnantti.	 Etäisyyden arvioija
 Vääpeli.	 Eturivin mies.
 Oikea sivusta-aliupseeri.	 Takarivin mies.
 Vasen sivusta-aliupseeri.	 Torvensoittaja.
	 Rumpali.

*) Jos lippu on komppanian mukana, on sen paikka oikean sivustajoukkueen johtajan oikealla puolella; molemmat lippu-aliupseerit ovat liittyvien rivissä.

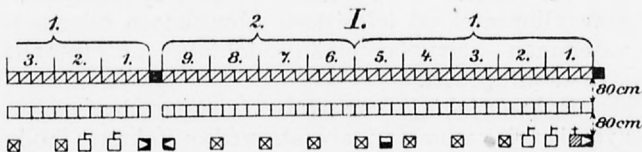
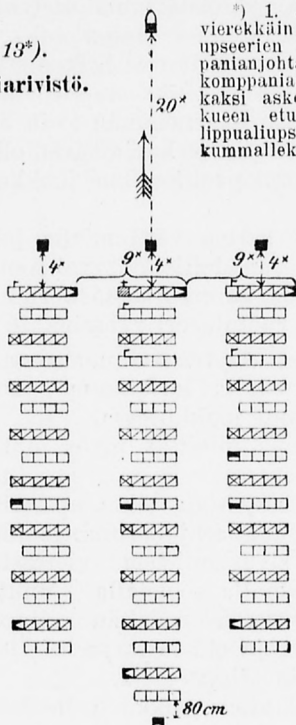
Kuva 12).*

Komppania ruoturintamassa.

Kuva 13).*
Komppaniarivistö.

*) 1. Joukkueet voivat olla vierekkäin myös jonoissa. 2. Muitten upseerien paikat järjestää kompanianjohtaja. 3. Jos lippu on kompanian mukana, on sen paikka kaksi askelta keskimäisen joukkueen etumaisen ryhmän edessä, lippuupseerien asettuessa sen kummallekin puolelle.

Täten jaetuista ryhmistä muodostetaan 3 joukkueetta; jos ryhmiä on 3:lla jaoton luku, tehdään yksi joukkue vahvemmaksi tai heikommaksi kuin muut.

Joukkueet, joissa on enemmän kuin 3 ryhmää, jaetaan puolijoukkueisiin; ryhmämäärän ollessa epätasainen on vahvempi puolijoukkue joukkueen oikealla sivustalla.

Jotta opetusta varten välttämätön jako puolijoukkueisiin tulisi mahdolliseksi, voidaan rauhanharjoituksissa saada suurempi määrä ruotuja muodostamalla vajaita ruotuja eri ryhmiin.

66. Joukkueet säilyttävät numeronsa komppaniassa oikealta sivustalta laskettuna, puolijoukkueet, ryhmät ja ruodut joukkueessa.

Osastoja on lupa nimittää myös johtajan mukaan.

67. Komppanianjohtaja jakaa upseerit. Kolme vanhinta seisoo joukkueenjohtajina joukkueittensa eturivin oikean sivustamiehen vieressä, neljäs komppanian vasemmalla sivustalla. Muut upseerit asettuvat rivietäisyyden päähän aliupseeririvin taakse. Jos upseereja ei ole tarpeeksi joukkueenjohtajiksi, käytetään aliupseereja.

Komppanianjohtajan paikka vaihtelee tarpeen mukaan.

68. Jokaiseen ryhmään kuuluu ryhmänjohtajana aliupseeri tai jefreitteri. Joukkueen oikean ja vasemman sivustaryhmän johtaja on samalla sivusta-aliupseeri.

Ryhmänjohtajat seisovat rivietäisyyden päässä ryhmiensä vasemman sivustaruodun takana; poikkeuksen tekevät oikeat sivusta-aliupseerit, jotka

seisovat oikean sivustaruodun takana ja astuvat heti joukueenjohtajan tilalle, kun tämä jättää paikansa. Vasen sivusta-aliupseeri astuu eturivin vasemman sivustamiehen viereen, ellei tässä ole upseeria.

Soittomiehet jakaa komppanianjohtaja joukkueitten kesken; he astuvat liittyvien aliupseerien riiviin.

69. Komppaniarivistö (Kuva 13).

70. Joukkuerivistö (Kuva 14).

71. Ryhmäristö (Kuva 15).

72. Marssirivistö (Kuva 16).

Komennolla **Marssirivistö!** muodostetaan *ryhmäristöstä marssirivistö* kuvan 16 mukaan.

Puolijoukkueittain marssivat ryhmät rivietäisyyden päähän toisistaan (joukkueittain, jos ruotumäärä on pieni). Täten muodostuneisiin väleihin muodostavat liittyvät, soittomiehet ja lääkintäkunnan miehet nelimiehisiä rivejä.

Rivistön syvyyttä ei saa ilman komentoa suurentaa.

Komennolla **Ryhmäristö!** muodostetaan kuvassa 15 osotettu muoto.

73. *Jonossa* (komppania ruoturintamassa „oikeaan (vasempaan) päin“) astuvat joukkueenjohtajat joukkueittensa eteen ja ryhmänjohtajat ryhmiensä eteen; muut liittyvät astuvat aukkoihin ja ryhmien taakse.

Ojennus. Tuntuma. Etumies.

74. Ojennuksen ollessa hyvä tulee miehen, jos hän seisoo rintamassa perusasennossa, kääntäessä päänsä oikealle (vasemmalle) ojennussivustaa kohti

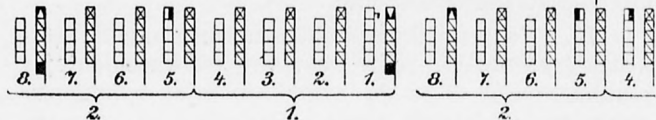
Merkkien selitys.

	Komppanianjohtaja.		Liittyvä (ryhmänjohtaja).
	Yliluutnantti, luutnantti.		Etäisyydenarvioija.
	Vääpeli.		Eturivin mies.
	Oikea sivustaliupseeri.		Takarivin mies.
	Vasen sivustaliupseeri.		Torvensoittaja.
			Rumpali.
			Lääkintäaliupseeri.

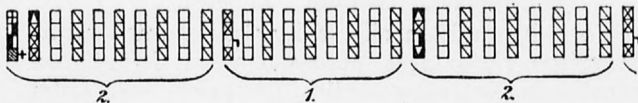
*) Jos lippu on komppanian mukana, on sen paikka joukkue-rivistössä etumaisen joukkueenjohtajan oikealla puolella (lippu-aliupseerit ovat liittyvien rivissä); ryhmäristivissä kaksi askelta etumaisen joukkueen edessä ja lippu-aliupseeri kummallakin puolella; marssirivistössä ensimmäisessä rivissä.

**) Komppanianjohtajan ja joukkueenjohtajain paikat kts. K. O. (Kenttäpalvelus-ohjesääntö). Muitten upseerien paikat järjestää komppanianjohtaja.

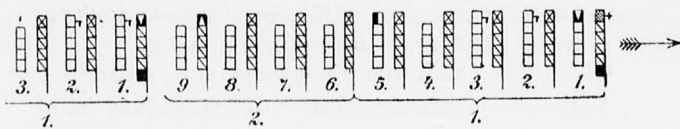
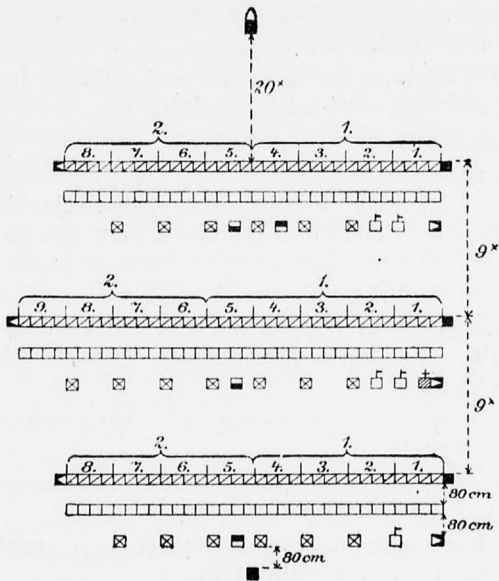
Kuva 15*). Ryhmäristivistö.

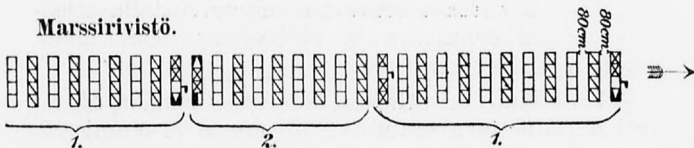
Kuva 16**).

Kuva 14*). Joukkuerivistö.

Marssirivistö.

oikealla (vasemmalla) silmällä nähdä ainoastaan oikea (vasen) vierusmiehensä sekä toisella silmällä koko linjan häämöittävän.

75. Ojennus ja tuntuma ovat paikalla ja liikkeessä oikealle, ellei toisin ole käsketty.

Poikkeukset:

a) ruoturintamassa olevassa komppaniassa, sen ollessa liikkeessä kohtisuoraan peruslinjaa kohti, keskimmäisen joukkueen johtajaan päin; jos on vain kaksi joukkuetta, niin keskellä olevaan joukkueenjohtajaan päin;

b) liikkeessä olevassa komppaniarivistössä keskimmäisen joukkueen etummaisen ryhmän oikeaan sivustaan päin;

c) etuviistoon marssittaessa marssisuunnassa olevaan sivustaan;

d) jonossa joukkueenjohtajan puoleiseen sivuun;

e) kaarroissa on ojennus kaartavaan, tuntuma sisempään sivustaan päin (115).

76. Komppaniarivistössä, välimatkojen ollessa sääntöjenmukaiset, pitää keskimmäisen joukkueen oikea sivusta marssisuunnasta huolen.

Ojennusta vaaditaan ainoastaan eturyhmiltä.

Välimatkoja muutettaessa (101) seuraavat joukkueet johtajaansa ilman erikoista komentoa.

77. Rivistössä ottavat ojennussivustalla seisovat johtajat etumiehen ja etäisyyden, ellei maan muoto vaadi poikkeusta.

78. Kun seisottaessa komennetaan **Lepo!** on heti parannettava tuntumaa, ojennusta ja etumiestä.

79. Jos paikalla on ojennus otettava komennon mukaan, komennetaan: **Asento! Ojennus! (Asento! — Katse vasempaan — päin! Ojennus!)** Eturivi ojentautuu, takarivi, liittyvät ja soittomiehet ottavat ensin etumiehen ja etäisyyden, sitten sivuojennuksen. Komennolla **Katse eteen — päin!** käännetään päät eteenpäin.

80. Komppanian tulee kyetä lepoasennossa nopeasti ja varmasti ojentautumaan mielivaltaisen ruodun, ryhmän tai vierusosaston mukaan, myös uudessa rintamassa.

Käännökset ja otteet.

81. Käännökset ja otteet tehdään yhtäaikaista ja samalla tavalla; pistimen kiinnityksen ja tuppeenviennin suorittaa jokainen niin nopeasti kuin mahdollista.

82. Jos tahdotaan harjotella vain käännöksiä, ilmoitetaan tämä komennolla **Käännöksiä!**

Ellei tätä komentoa anneta, astuvat joukkueenjohtajat ja komppanian vasemmalla sivustalla oleva upseeri pykälässä 73 määrättyihin paikkoihin. Käännyttäessä takariviin päin astuvat he sekä vajaiden ruotujen miehet tähän riviin, kunnes alkuperäinen rintama taas on otettu.

Komennolla **Rintamanvaihto!** muodostetaan rintama päinvastaiseen suuntaan. Joukkueenjohtajat, liittyvät ja soittomiehet astuvat ilman tahtia lyhintä tietä uusille paikoilleen.

83. Lippu ja upseerit tekevät kunniaa ainoastaan komennolla: **Huomio! — Kivääri eteen — vie!**

Lataaminen ja ampuminen.

84. Jokainen lataa niin nopeasti kuin mahdollista.

85. Suljetun komppanian ampuessa pitää ojennuslinjan olla likipitään kohtisuorassa ampumissuuntaan; tarpeen vaatiessa tulee komppanian ensin tehdä kaarto.

86. Ampumalajit ovat yhteislaucus ja yksityistuli.

Yhteislaucukset ammutaan komppanioittain tai joukkueittain.

87. *Komppanianjohtaja* astuu ammuttaessa, ellei ole kysymys vain harjotuksesta, paikalle, josta paraiten voi tulen vaikutusta tarkastaa.

Joukkueenjohtajat astuvat joukkueittensa taakse, heidän paikkansa jäävät avoimiksi.

Jos *liittyviä* tai *soittomiehiä* on muodostettavan ampumalinjan edessä, juoksevat he komennolla **Ampuma — asento!** sivustain ympäri takarivin taakse.

Jos on käytävä ampuma-asentoon „kivääri olalla“, ottavat upseerit ja liittyvät komennolla *asento!* asennon „kivääri jalalla“.

88. Kaikki eivät komppaniassa aina ole yhtä valmiita ampumaan; osan täytyy juuri ottaa patruunataskusta täytetty kehys, kun toisella osalla vielä on panoksia makasiinissa. Jos yhteislaucukset seuraavat toisiaan nopeasti, saattaa tapahtua, etteivät kaikki jokaisessa yhteislaucuksessa ammu mukana.

89. Komennon Pysähdys! toistavat kaikki joukkueen- ja ryhmänjohtajat sekä, ellei se täten kulje kautta rivin, kaikki miehetkin.

Kaikki muu järjestyy pykälien 44—53 mukaan.

Kiväärien yhteenpano.

90. Kiväärit yhteen — pane! Komennolla *Kiväärit yhteen* tekevät parittomat ruodut käännöksen vasempaan, parilliset oikeaan. Jokainen asettaa kiväärinsä oikealla kädellä ulomman jalan viereen, piippu oikealle päin. Komennolla **pane!** — asettavat ensin molemmat ruodut kiväärinsä yhteen puhdistuspuikoista sekä kääntyvät jälleen rintamaan päin. Eturivi asettuu aivan kiväärien eteen, takarivi taakse. Liittyvät asettavat kiväärinsä lähimpään kivääriryhmään. Komppania ottaa lepoasennon.

91. Kivääreille! Komppania astuu äänettömästi kivääreille, eturivi eteen, takarivi taakse jäädessä lepoasentoon.

Kivääri käteen — ota! Komennolla *Kivääri käteen* tekevät parittomat ruodut käännöksen vasempaan, parilliset oikeaan. Komennolla *ota!* tartutaan oikealla kädellä kivääriin, erotetaan ne toisistaan, kuitenkin lujasti tempaisematta, kääntään rintamaan ja jäädään edelleen lepoasentoon.

Marssi.

92. Marssi suoraan eteenpäin. Komppania — mars! Komppania — seis!

Jokainen astuu samalla tavoin eteenpäin. Ojennussivustalla marssiva johtaja, ruoturintamassa ja komppaniarivistössä marssittaessa ojennusjouk-

kueen johtaja, on marssisuunnan säilymisestä vastuunalainen.

Yleensä saadaan sivuojennus tasaisen askelpituuden ja oikean tuntuman avulla ; mies saa kuitenkin silloin tällöin heittää silmäyksen ojennussuuntaan. On annettava myöten ojennussuunnalta tulevalle paineelle, toiselta suunnalta tulevaa on vastustettava.

93. Komppanian on osattava marssia marssisuuntapisteitä kohti sekä äänettömästi seurata johtajaansa.

94. Pieniä kaartoja, joita muodostuu marssisuunnan vähän muuttuessa, tulee komppanian tehdä ilman erikoista komentoa. Jos marssisuunta muuttuu suuremmassa määrässä, annetaan kaartokomento ennen uuden marssisuunnan määräämistä (115).

95. Jos marssittaessa tai seisautumisen jälkeen komennetaan **Polvelle!** tai **Maahan!** menetellään pykälien 31—34 mukaan.

Liittyvät astuvat ruoturintamassa ja joukkue-rivistössä maahan heittäytyttyä askeleen taaksepäin, noustaessa ylös kaksi askelta eteenpäin.

Komppania-, ryhmä- ja marssirivistössä maahan heittäytyttyä ottavat ruodut ensiksi keskeltä päin noin puolen askeleen suuruisen välin toisistaan; takamiehet heittäytyvät täten syntyneisiin väleihin oikealle. Nostua palautetaan tuntuma.

96. Jos täyskäännöksen tehneissä rivistöissä marssittaessa, komppaniarivistöä lukuunottamatta, on otettava ojennus joukkueenjohtajiin päin, komennetaan *Ojennus vasempaan!* („Rintamanvaihto“ 82).

97. *Marssi etuviistoon.* **Etuoikeaan** (etuvasempaan) — **mars!**

Tällöin marssitaan olka olan takana. Entinen marssisuunta palautetaan komennolla *Etuvasempaan (etuoikeaan)* — *mars!*

Marssia etuviistoon on ainoastaan lyhyillä matkoilla käytettävä.

98. *Jonossa* marssitaan ilman tahtia sekä suurennetaan samalla etäisyys 80 cm:ksi. Seisahduttaessa säilytetään tämä etäisyys, kunnes toisin komennetaan. Lyhyillä matkoilla voidaan jonomarssi suorittaa poikkeustapauksessa tahdissakin sekä suurentamatta etäisyyksiä.

Muodostelut ja kaarrot.

99. Muotoja muutettaessa astuvat upseerit, aliupseerit ja soittomiehet ilman muuta säädetyille paikoille, niinpian kuin nämä tulevat vapaiksi (82 ja 118). Tarpeen vaatiessa määrää komppanianjohtaja paikat erikoisella käskyllä.

100. Jos jonomarssista ilman tahtia mennään toiseen muotoon, palautetaan tuntuma ja rivietäisyys ilman muuta.

101. Kaikissa rivistöissä voidaan etäisyyttä ja välejä komppanianjohtajan käskystä muuttaa.

Jos joukkueet ovat toisistaan komppanian rintamaleveyttä kauempana, lakkaa komppanianjohtajan yhtenäinen komento.

102. Komppanianjohtaja on oikeutettu käyttämään myös toisiakin muodosteluja kuin allamainittuja, jos taistelutilanne tai maanmuoto niin vaativat.

Katkaisut.

103. Niin paikalla kuin liikkeessä suoritetaan katkaisut ilman tahtia tai juosten. Katkaisun jälkeen marssitaan ilman tahtia.

104. *Ruoturintamasta komppaniarivistöön.*

Komppaniarivistö oikealle (vasemmalle) — muodosta! (muodosta — mars! mars!) Oikea (vasen) sivustaryhmä pysyy paikallaan (marssii eteenpäin); joukkueet muodostavat omassa keskuudessaan ryhmärivistön oikean (vasemman) sivustaryhmänsä taakse ja vetäytyvät samalla komennossa mainitulla sivulla olevaa joukkuetta kohti (joka niin kauan kulkee hitaammin).

105. *Ruoturintamasta joukkuerivistöön.*

Joukkuerivistö oikealle (vasemmalle, keskustaan) — muodosta! (muodosta — mars mars!) Joukkue, josta ojennus otetaan, pysyy paikallaan (marssii eteenpäin). Muut joukkueet asettuvat lyhintä tietä (juosten) sen taakse. Jos joukkuerivistö muodostetaan keskustaan, tulee oikea sivustajoukkue keskelle rivistöä, vasen tämän taakse.

106. *Komppaniarivistöstä ryhmärivistöön.*

X:nteen joukkueeseen liittyen ryhmärivistö — muodosta! (x:nteen joukkueeseen liittyen ryhmärivistö! Ilman tahtia — mars!) Määrätty joukkue marssii eteenpäin (alkaa marssia eteenpäin), toiset joukkueet liittyvät sen taakse, oikeanpuoleinen ensin, jos rivistö muodostetaan keskustaan.

107. *Joukkuerivistöstä ryhmärivistöön.*

a) *Liikkeessä:* **Ryhmärivistö oikealle (vasemmalle) — muodosta! (muodosta — mars! mars!)** Mainitulla sivustalla olevat ryhmät kulkevat va-

paasti eteenpäin, toiset liittyvät näiden taakse. Takimmaisiet joukkueet marssivat hitaammin, kunnes saavat tilaa.

b) *Paikalta*: **Ryhmärivistö oikealle (vasemmalle)! Ilman tahtia — mars!** Etumaisen joukkueen mainitulla sivustalla oleva ryhmä alkaa komennolla *mars!* marssia eteenpäin. Muut ryhmät liittyvät tämän taakse. Takimmaisiet joukkueet menettelevät samalla tavoin, niinpian kuin saavat tilaa.

Eteenmarssit.

108. Eteenmarssit tapahtuvat ilman tahtia tai juosten. Eteenmarssivat osat astuvat (juoksevat) hiukan ojennuslinjan yli ja ottavat sitten ojennuksen ja tuntuman sen osan mukaan, jonka viereen marssi tapahtuu. Liikkeessä oltaessa kuletaan suorituksen jälkeen ilman tahtia.

Jonossa tapahtuu eteenmarssi edessä olevien ja eteenmarssinpuoleisien sivustamiesten viereen, kaikissa muissa rivistöissä etumaisimpien rivien viereen.

109. Muoto sekä sivu, jolle eteenmarssi suoritetaan, on komennossa mainittava.

110. *Eteenmarssi komppaniarintamaan:*

a) *komppaniarivistöstä*: **Komppaniarintamaan oikealle (vasemmalle) — mars! mars! (mars! mars!)** Marssi suoritetaan joukkueittain määrätyle sivulle; samalla ottavat muut joukkueet säädetyin välimatkan eteenmarssisuunnan vastaisella sivulla olevasta joukkueesta.

b) *joukkuerivistöstä*: **Komppaniarintamaan oikealle (vasemmalle, oikealle ja vasem-**

malle) — mars! (mars! mars!) Takimmaisiet joukkueet marssivat eteen määrätylle sivulle. Jos liike tapahtuu molemmille sivuille, asettuu rivistön keskellä oleva joukkue oikealle, takana oleva vasemmalle.

- c) *jonosta* ja *ryhmärivistöstä* muodostetaan tavallisesti ensiksi joukkuerivistö ja vasta tästä komppaniarintama.

111. *Ryhmärivistöstä komppaniarivistöön.*

Komppaniarivistö oikealle (vasemmalle, oikealle ja vasemmalle) — muodosta! (muodosta — mars! mars!) *Paikalla:* Etumainen joukkue jää seisomaan, muut astuvat lyhintä tietä sen viereen, keskimäinen ensiksi. Jos eteenmarssi tapahtuu molemmille sivuille, asettuu keskimäinen joukkue oikealle, takimmainen vasemmalle.

Liikkeessä oltaessa astuu etumainen joukkue hitaasti, kunnes muut joukkueet ovat tulleet sen rinnalle.

112. *Jonosta ryhmiin:* **Ryhtiin vasemmalle (oikealle) — mars! (mars! mars!)** Suoritus tapahtuu ryhmittäin pykälän 108 (2 kappaleen) mukaan.

113. Komppanian eteenmarssiessa *muutettuun* suuntaan on tavallisesti, etenkin jos kulma on suuri, ensin komennon mukaan tehtävä kaarto uuteen rintamaan ja sitten vasta suoritettava eteenmarssi.

Komppanianjohtaja voi myös jo ennen eteenmarssikomentoa määrätä suuntapisteen tai kaarron suuruuden, esim.: **Suuntana kapea kirkontorni tai $\frac{1}{8}$ ($\frac{1}{16}$) kaarto oikeaan (vasempaan)! Komppaniarintamaan oikealle (vasemmalle, oikealle ja vasemmalle) — mars! (mars! mars!)**

Etumainen osasto kääntyy heti määrättyyn suuntaan, takimmaisten marssiessa suoraa tietä uuden suunnan vaatimille paikoille.

Jos eteenmarssi tai uuden rintaman muodostaminen tapahtuu ampumista varten, voidaan jouduttamiseksi komentoon lisätä: **Ampuma — asento!** Esim.: **Suuntana kirkontorni Ampuma-asento! Komppania-rintamaan oikealle (vasemmalle, oikealle ja vasemmalle) — mars! mars!** Jokainen asettuu ampumiasentoon (47) tultuaan paikalleen rintamassa.

Jonon muodostaminen.

114. Liikkeessä: **Jonoon oikeaan (vasempaan) — päin!**

Asianomainen sivustamies astuu vapaasti eteenpäin, hänen takamiehensä asettuessa hänen oikealle (vasemmalle) puolelleen; muut ruodut liittyvät heidän taakse, tehden käännöksen oikeaan (vasempaan).

Takimmaiset joukkueet astuvat hitaasti, kunnes voivat liittyä edessä oleviin.

Kaarrot.

115. Joukkuetta leveämmät osastot suorittavat kaarrot ilman tahtia tai juosten.

Kaarto oikeaan (vasempaan) — mars! (mars! mars!) Komennolla *mars!* alotetaan liike, liikkeellä oltaessa kaarto.

Ojennus on kaartavaan, tuntuma paikallaan kääntyvään sivustaan. Takarivin miehet katsovat suoraan eteenpäin ja marssivat etumiestensä perässä.

Kaartavan sivustan upseeri (aliupseeri) marssii tavallisin askelin ja kääntyy vähitellen — otettuaan ensin, jos osastossa on useampia ruotuja, muutaman askeleen suoraan eteenpäin — paikallaan pysyvää sivustaa kohti. Samalla hän pitää silmällä matkaa, jota hänen on kulettava, silloin tällöin kuitenkin heittäen silmäyksen riviin.

Kaartopisteessä oleva sivustamies kääntyy vähitellen paikallaan, sen mukaan kuin kaartava sivusta kulkee eteenpäin. Jos sivustalla seisoo upseeri tai aliupseeri, kääntyy tämä sivustamiehen mukaan.

Mitä lähempänä kaartopistettä miehet ovat, sitä lyhyempiä askeleita he ottavat, kuitenkaan maahan polkematta ja polvia liiaksi nostamatta. Tuntumaa ei saa kadottaa; kaartopisteestä tulevalle paineelle on annettava myöten, vastakkaiselta puolelta tulevaa on vastustettava.

Komennolla **Seis!** ottaa jokainen vielä askeleen ja seisoo sitten hiljaa.

Valmistuskomento **Eteen!** päättää kaarron; marssi jatkuu puolin askelin uuteen suuntaan. Ojennus on komppaniaruoturintamassa ojennusjoukkueen johtajaan päin, muulloin ojennussivustaan.

Juosten kaarrettaessa ei ojennusta tarvitse säilyttää.

116. Jos *rivistö* kaartaa, suorittavat yksityiset osat kaarron kukin vuorostaan samalla kohdalla (*kulmakaarto*). Kaartavat osat jättävät tällöin kaartopisteen senkautta vapaaksi, että sisäsivustat astuvat pienessä kaarella; etäisyys edellä marssiin osastoon pienenee ohimenevästi.

117. Ryhmäkaarto oikeaan (vasempaan) —

mars! Seis! tai **Eteen — päin!** Jokainen ryhmä tekee neljänneskaarron.

Jos *ryhmärivistöä* kaarrettaessa liittyviä on sillä puolella, jonne päin on kaarrettava, astuvat he jo valmistuskomennolla sen ruodun taakse (takarin-tamassa eteen), jonka vieressä he rivistössä seisovat.

118. Jos *joukkuerivistöstä* muodostetaan komppaniarivistö tai komppaniarivistöstä joukkue-rivistö ryhmäkaarron tai käännöksen kautta, aset-tuvat upseerit, aliupseerit sekä liittyvät uudessa muodostelmassa heti ilman muuta heille määrätuille paikoille.

119. *Komppaniaruoturintamasta:* **Oikea (va-sen) ryhmä eteenpäin, ryhmäkaarto oikeaan (vasem-paan) — mars!** Määrätty ryhmä lähtee lyhyin askelin astuen liikkeelle (marssii edelleen); kaikki muut ryhmät tekevät kaarron oikeaan (vasempaan). Kaarron jälkeen komennetaan **Seis!** tai **Eteen — päin!**

Rynnäkkö.

120. Jos suletussa komppaniassa on tehtävä rynnäkkö, asettuvat soittomiehet komennolla tai merkkipuhalluksella **Pistin kiinni!** yhteen komppa-nian keskustan taakse rivietäisyyden päähän liitty-vien rivistä. Rumpalit lyövät rynnäkkömarssia tavalliseen marssitahtiin. Komennolla **Rynnäkköön kivääri — vie!** tempaistaan kivääri oikealle puo-lelle ja marssitaan rynnäkkötahdissa (59).

Sopivan matkan päässä vastustajasta komenne-taan **Mars! Mars!** Rumpalit lyövät taukoamatta ryn-näkkömarssia juoksutahtiin ja torvensoittajat puhaltavat merkkiä „**Nopeasti eteenpäin**“.

Välittömästi ennen päällekkarkkaamista komennetaan **Tanaan — vie! Hurraa!** Eturivi vie kiväärin tanaan. Kaikki heittäytyvät, lakkaamatta hurraata huutaen, vihollisen kimppuun. Komennolla **Kompania — seis!** ottaa kaksi etumaista riviä „ampumasennon“.

Jos vastustaja on lyöty pakoön, annetaan mahdollisimman pian komento takaa-ajotulen avaamiseen sekä suoritetaan, jos on vapaata tilaa, samalla eteenmarssi.

B. Avoin järjestys.

Yleistä.

121. Muutto suljetusta järjestyksestä avoimeen tapahtuu ampumaketjuja muodostamalla. Näissä voidaan välit miehestä mieheen määrätä eri suuriksi. Ellei komennossa erikoisesti välien suuruutta määrätä, otetaan kaksi askelta kyynärpästä kyynärpäähän; muut välit on erikoisesti määrättävä. Välien ollessa enemmän kuin kaksi askelta on ketju harva, jos vähemmän, tiheä.

Kovin suuret välit vaikeuttavat johtamista; tiheimmissäkin ampumaketjuissa (ilman väliä) on ampujan vielä voitava vapaasti käyttää asettaan.

122. *Ketjuja muodostettaessa* on aina mainittava *osasto*, jonka on ketju muodostettava, määrättävä *marssisuunta* sekä — jos tarpeellista — *johto*. Edullisinta on asettaa johto keskelle. Johdosta huolta pitävää osastoa nimitetään johto-osastoksi.

123. Avoimessa järjestyksessä ei mies ole ehdottomasti sidottu johonkin määrättyyn paikkaan, ei liioin jännitettyyn ruumiinasentoon eikä otteista

annettujen määräysten mukaiseen kiväärin käsitte-lyyn. Sitävastoin vaaditaan häneltä taitavuutta ampuma-aseen käytössä sekä erilaisten maanmuotojen hyväkseen käyttämisessä, itsetoimintaa sekä johtajan ja vastustajan lakkaamatonta tarkkaamista. *Arvostelukykyä, itseluottamusta ja rohkeutta* on jo nuorena sotamieheessä herätettävä ja läpi koko palvelusajan yhä enemmän vahvistettava.

124. Erittäin tärkeää on alijohtajien perinpohjainen opettaminen. Ampumaketjussa tulee heidän toimintansa tapahtua samassa ruumiinasennossa kuin tositapauksessa vihollistulen alaisena.

Kaikki jefreitterit ja erikoisesti kykenevät henkilöt on opetettava ryhmänjohtajiksi.

125. Opetuksen perustana on pyrkimys yhä enemmän ja enemmän oleellisiin, todellisuutta vastaaviin muotoihin.

1. Ampujan yksityisopetus.

126. *Ainoastaan huolellinen yksityisopetus takaa hyvät saavutukset taistelussa.* Se on yhtä välttämätön avoimessa kuin suljetussakin järjestyksessä, ja on siihen senvuoksi koko palvelusaikana pyrittävä. Rekryytille on jo muutamia päiviä hänen saapumisensa jälkeen annettava kivääri, jotta hän perehtyisi aseensa käyttämisen alkuperustesiin. Samoin on hänet mahdollisimman pian ja mahdollisimman usein vietävä luontoon.

127. *Ampujan on ensiksi opittava:*
 ampumaopin yksinkertaisimmat käsitteet,
 erilaisten maanmuotojen arvosteleminen sekä niiden hyväkseen käyttäminen,

maalien näkeminen ja huomaaminen (silmän harjaannuttaminen),

etäisyyksien arvioiminen ja tähtäimen asettaminen.

128. Jalkaväkitaistelun olemus esitetään rekrytille ensin luonnossa pienen valmiiksi harjotetun osaston sitä suorittaessa.

Sitten on hänen ymmärrystään kehitettävä antamalla hänen ottaa osaa yksinkertaisiin tappeluihin; samoin on hänelle näytettävä, asettamalla hänet luonnollista vastustajaa vastaan, mitenkä hyökäyksessä ja puolustuksessa on meneteltävä.

129. Miehen edistyttyä lataamis- ja tähtäämislajeissa ovat nämä harjotukset tehtävät luonnossa tappelumukaisia maaleja vastaan.

Kaikissa ruumiinasennoissa on harjotettava nopeata lataamista, ripeätä ja varmaa tähtäimen asettamista sekä tähtäämisasennon ottamista, rauhallista tähtäämistä ja koukistamista sellaisiakin maaleja vastaan, joitten ampumiseen on vain muutama hetki aikaa.

130. Ampujalle on selitettävä, mikä luonnossa tarjoaa suojaa vain näköä, mikä vihollisen tulta vastaan sekä mitä eri muodostuksia ja esineitä on paraiten tähtäämistä varten hyväksi käytettävä; samaten on kenttävarustuksien käyttämistä opetettava.

131. Ampujaa on kasvatettava pitämään tulenvaikutusta hyvää suojaa tärkeämpänä sekä näinollen käyttämään suojia hyväkseen vain niin paljon, että hän aina voi pitää vihollista silmällä. Vain tähtäämisasennossa ollen sekä tähdäten voi mies

arvostella, miten paljon hän voi käyttää tai miten paljon hänen on oltava käyttämättä suojaa hyväkseen.

Ellei ammuta, on miehen käytettävä suojaa hyväkseen niin paljon, että vihollinen häntä mahdollisimman vähän voi vahingoittaa.

132. Avonaisella kentällä voi ainoastaan pitkällään ollen ajanpitkään vihollistuleen vastata. Senvuoksi onkin erikoisesti tässä ruumiinasennossa maalien havaitsemista ja tarkastelemista harjotettava.

133. Miehen huomio on kiinnitettävä siihen, että maalin näkyväisyys on riippuvainen sen sekä sen taustan väristä ja valaistuksesta.

134. Ampujan on kyettävä taitavasti voittamaan kaikenlaisia esteitä. Erikoisesti on häntä harjotettava ojien yli hyppäämään ja juoksemaan sekä muurien ja aitauksien yli kiipeämään.

135. Miehen on opittava ryömimään. Pienintäkin syvennystä ja suojaa hyväkseen käyttäen on hänen avonaisellakin maalla kyettävä mahdollisimman näkymättömänä, kyykistyneenä tai ryömien, taitavasti eteenpäin liikkumaan.

136. Lapion käyttämisessä on miestä vähitellen yhä enempi ja enempi taitoa ja tottumusta vaativiin tehtäviin harjotettava. Hänen on opittava nopeasti kaivautumaan maahan sekä pitkälläänkin joutuisasti luomaan suojan itselleen.

136 a. Käyttäytymiseen pimeässä ja yöllä vaaditaan erikoista taitavuutta, minkä ainoastaan harjottamalla voi saavuttaa. Jo rekryyttiä on tässä opetettava.

Johdonmukainen ja vähittäinen eteneminen on näissäkin harjotuksissa paikallaan. Ensin suoritetaan ne harjotuskentällä tai tutulla maalla puoli-hämärässä, myöhemmin tuntemattomalla maalla ja lopulta täydessä pimeydessä. Korvia ja silmiä on totutettava muuttuneisiin vaikutelmiin. Samaten on eri äänien arvostelemista harjotettava sekä ihmisten, esineiden ja maanmuotojen näön muuttamista miehille selitettävä. Maaperän laatu, etäisyys, sään sekä erilaisten valojen vaikutus on tällöin otettava huomioon.

Tien löytämistä tähtien sekä jo päivällä mieleen painettujen, ympäristössä olevien paikkojen ja esineiden mukaan on erikoisesti harjotettava.

Mies on opetettava liikkumaan maltilla ja äännettömästi. Kaikki varuskappaleet ovat niin kiinnitettävät ja pidettävät, etteivät ne synnyä mitään ääntä. Epätasaisellakaan maalla ei mies saa katsoa jalkoihinsa. Esteitten äännettömään ja varmaan voittamiseen tarvitaan erikoista harjaantumista.

137. Kaikkien näiden harjotusten päämäärä on miehen kasvattaminen itsenäisesti ajattelevaksi ja tunnolliseksi sotamieheksi.

Etevämyys perustuu siihen, että jokaisella on luja tahto osata maaliin sekä että jokainen velvollisuudentuntoisena ponnistaa kaikkensa, tehdäkseen paraansa ilman valvontaakin.

2. Ruotu ja ryhmä.

138. Ruotu ja ryhmä vastaavat vahvuudeltaan ja kokoonpanoltaan suljettua järjestystä. Ylijäävät ruodut kuuluvat oikeanpuoleiseen vierusryhmään. Jokaisella ryhmällä on johtajansa.

139. Valmistavat harjotukset ampumaketjun opettamista varten tapahtuvat ruoduissa ja ryhmissä. Harjotettava on:

ketjun eri muodostamistapoja;
kokoontumista ja järjestymistä;
syöksyjä ja ryömimistä;
aseman ottamista;

lataamista kaikissa ruumiinasennoissa ja liikkeessä oltaessa;

tähtäämistä kaikissa ruumiin asennoissa ja suojuksien takana eri tähtäimiä käyttämällä;

ampumalajeja, pysähdystä ja käskyjen eteenpäinantoa.

140. Niinpian kuin muodossa on saavutettu varmuutta, on ryhmän harjottaminen muutettava luontoon. Perusajatukset pysyvät samoina kuin yksityisopetuksessa, lisäksi tulee vain yhteistointa vierusmiehen kanssa sekä johtajan käskyjen tarkkaaminen.

141. *Ryhmänjohtajan opettaminen* vaatii erikoista huolellisuutta. Hän on joukkueenjohtajan apulainen sekä ryhmänsä itsenäinen, vastuunalainen johtaja. Häntä on harjotettava kaukoputken käyttämiseen, maalien huomaamiseen ja tulenvaiikutuksen tarkastamiseen sekä keskipituisten ja pitkien matkojen nopeaan ja varmaan arvioimiseen; lisäksi on häntä erikoisesti komentokielessä opetettava.

142. Ryhmänsä miehet on hänen, hänelle määrätyn alueen sisäpuolella, mahdollisimman näkyvämmäntöminä johdettava eteenpäin sekä nopeasti ja taitavasti vietävä asemaan. Hänen alituisen val-

vontansa alle kuuluvat: Tähtäimen asettaminen, tulenjaon toimeenpaneminen, huolellinen ampuminen, ampumanopeus, ampumavarojen kulutus sekä käskyjen eteenpäinantaminen.

143. Ketjussa olevan joukkueen rintamalla ei tavallisesti ole kaikilla yhtä suotuisia olosuhteita suojaa ja liikkumista varten. Vihollistulen hajottava voima vaikeuttaa usein yhtenäisiä liikkeitä ja tulen yhtenäistä johtoa. Senvuoksi on ryhmänjohtajan itsenäisestikin kyettävä ryhmänsä tulta johtamaan, hyökkäyksessä käskyttäkin käyttämään hyväkseen jokaista tilaisuutta lähenemään vihollista suuremman joukon piirissä sekä tulellaan tukemaan vierusryhmien liikkeitä.

144. Ryhmänjohtajat ottavat vasta sitten osaa ampumiseen, kun heidän johtajatoimensa sen sallii, kuten esim. usein on laita kauan samasta asemasta ammuttaessa.

3. Joukkue.

Joukkueenjohtaja.

145. Avoimessa järjestyksessä on joukkue se osasto, minkä piirissä yhtenäinen johtaminen ja tulenjohto voivat tulla kysymykseen.

146. Joukkueenjohtaja antaa käskyn ketjun muodostamiseen, määrää marssisuunnan ja johdon. Välit määrätään taistelutarkotuksen, käytettävissä olevan tilan, viholliseen olevan matkan ja maan laadun mukaan.

147. *Puolustuksessa* hän sijoittaa joukkueensa asemaan ja tekee kaikki valmistukset tulen avaamista varten.

148. *Hyökkäyksissä* hän koettaa ensin päästä mahdollisimman pitkälle mahdollisimman pienin tappioin, voidakseen sitten menestyksellisesti alottaa ampumataistelun. Sitävarten hän vie taisteluvoimaisen ampumaketjun yhtenäisenä niin kauas kuin maan luonne ja vihollisen tuli sen sallivat. Avonaisien paikkojen yli juostaan.

Jos tällainen eteenpäinkulku avonaisella maalla jo alunpitäen on mahdoton tai jos vihollisen tuli pakottaa siitä luopumaan, voi joukkueenjohtaja puolijoukkueittain tai ryhmittäin muodostaa aivan harvoja ketjuja sekä antaa niiden epätasaisin välimatkoin seurata toisiaan, aina kuitenkin pyrkien saamaan sekä suojassa että tulen avaamista varten joukkueensa taas yhdistettynä käsiinsä.

149. *Tulen avaamisen jälkeen* ovat koko joukkueen tekemät, hyvin valmistetut ja vierusosastojen tulen tukemat syöksyt yksinkertaisin ja sopivin tapa eteenpäin pääsemiseksi. Missä tämä tuottaa vaikeuksia, on rintama jaettava pienempiin osiin, jotka vuorotellen syöksyvät eteenpäin. Muodon ja tavan, millä puolijoukkueet ja ryhmät liikkuvat, tulee olla erilainen ja epätasainen; eteenpäin syöksyessään voivat ne levetä niin paljon kuin vierellä olevien osastojen tuli sallii, sitten taas vetäytyäkseen suojassa kokoon; samaten voivat ne edetä jonossa, vieläpä yksitellen; myös voi ryömien voittaa alaa.

Joukkueenjohtajan on aina muistettava, että *paras keino eteenpäin pääsemiseksi on tulietevämyyden saavuttaminen*. Hänen on senvuoksi tuon tuostakin yhdistettävä joukkueensa lähelleen, voidakseen yhtenäisesti johtaa tulta ja liikkeitä sekä henkilökohtaisesti vaikuttaakseen miehiinsä.

150. Maan luonne ei saa kääntää joukkueenjohtajan tarkkaavaisuutta vihollisesta eikä aiheuttaa hyökkäyssuunnan siirtymistä. Vierusosastojen tulta ja liikettä ei saa haitata. *Missään tapauksessa ei saa välittää yksityisten suojasta, jos yhteinäisyys joutuisi siitä kärsimään.*

151. Missä joukkueenjohtaja huomaa voitonsa saavuttaa etua tai käyttää hyväkseen vihollisen paikallista heikkoutta, on hän *velvollinen toimimaan itsenäisesti*; samalla on hänen kuitenkin oltava selvillä siitä, miten pitkälle voi tilaisuutta käyttää hyväkseen, ilman että kokonaisuus siitä kärsii.

152. Joukkueenjohtaja on *vastuunalainen* etäisyyden oikeasta määräämisestä. Hänellä on läheisyydessään kaksi etäisyydenarvioijaa, jotka käskemättä ilmoittavat hänelle arvioimisensa tulokset. Tappelunmukainen etäisyydenarvioiminen vaatii erikoista harjotusta.

Etäisyydenarvioijat avustavat samalla joukkueenjohtajaa vihollisen ja vierusosastojen tarkkaamisessa sekä pitävät silmäyhteyttä komppanianjohtajan kanssa, ellei soittomies jo sitä tee (119).

Joukkueenjohtaja antaa etäisyydenarvioijien vasta sitten ottaa osaa ampumiseen, kun heitä ei enää varsinaiseen toimeensa tarvita.

Ampumuketjun muodostaminen.

153. Ketjun muodostamisen pitää jokaisesta sulutusta muodosta kaikille tahoille tapahtua nopeasti, mitä *suurimmassa järjestyksessä sekä hiljaa.*

Marssisuunta ja johto ilmoitetaan joko ennen ketjunmuodostamiskomentoa, sen jälkeen taikka sen yhteydessä. Ellei toisin määrätä, on johto, kun

ketju muodostetaan linjasta, toisen puolijoukkueen oikealla sivustaryhmällä, kun taas ryhmärivistöstä, etumaisimmalla ryhmällä. Ketjua muodostettaessa oikealle (vasemmalle) leviten on johto sillä sivustalla, josta käsin kehittäytyminen tapahtuu.

154. Komennolla **Ketjuun!** tempaistaan kivääri alas kuten rynnäkköön ja kannetaan sitä mielen mukaan painopisteen kohdalta, piipunsuu kohotettuna, tai kainalossa. Kiväärinhihna pidennetään komennolla **Kiväärinhihnat auki!**

Kivääri voidaan ripustaa myös olkapäille, jos kädet ovat saatavat vapaiksi, kuten esim. tiheässä metsässä, jyrkillä rinteillä tai ryömittäessä.

155. Jos joukkueen on paikalta tai liikkeessä oltaessa muodostettava ketju eteenpäin, komennetaan esim. **x:s joukkue — ketjuun!** Jos koko joukkueen on vain toiselle sivulle päin levittäydyttävä, komennetaan **x:s joukkue oikealle (vasemmalle) leviten — ketjuun!**

Ryhmärivistöstä voi joukkue kehittäytyä molemmillekin sivuille, etumaisen puolijoukkueen levitessä oikealle, takimmaisena vasemmalle etumaisimmasta ryhmästä.

Komennolla **Ketjuun!** juoksevat ryhmänjohtajat nopeasti eteen ja muodostavat ketjun rungon. Johdoryhmän johtaja kulkee, alussa hitaasti astuen, suoraan eteenpäin tai käskettyyn suuntaan, muut ryhmänjohtajat kiiruhtavat etuvasemmalle ja etuoikealle aina sen mukaan, missä suhteessa he ovat johdoryhmään, ja ottavat välimatkan vierusryhmän johtajasta ampujille määrättyjen välien mukaan.

Miehet seuraavat ryhmänjohtajaansa 10 askeleen etäisyydellä; takarivin miehet astuvat etumie-

hensä oikealle puolelle, ottaen samalla miehestä mieheen kaksi askelta.

Jos on otettava suurempi tai pienempi välimatka, komentaa joukkueenjohtaja sen erikoisesti, esim. **x:s joukkue, suuntana korkea koivu, 4 askeleen väli (puolen askeleen väli) (ilman väliä) — ketjuun!**

Joukkueenjohtaja kulkee etäisyydenmäärääjien ja soittomiehen seuraamana vähintään 10 askelta ryhmänjohtajien edessä, olematta kuitenkaan tähän paikkaan sidottu. Hänen tulee olla liikkeellä, jos hän tahtoo johtaa taitavasti maan luonnetta hyväksienkäyttäen, välttää hankauksia vierusjoukkueitten kanssa ja samalla tarkastaa vihollista.

156. Jos ketju muodostetaan rintamaan viistossa olevaa pistettä kohti taikka oikeaan tai vasempaan sivustaan päin, otetaan ensin uusi rintama; suunnan määräämisen voi myös yhdistää ketjunmuodostamiskomentoon, esim.: **x:s joukkue, etuvasemalle suuntana tuulimylly, x:s ryhmä johtaa — ketjuun!**

Johtoryhmän johtaja kääntyy heti uuteen suuntaan.

157. Jos joukkueen on muodostettava ketju eteenpäin menemättä, komennetaan esim.: **x:s joukkue, x:s ryhmä johtaa perusviivalle — ketjuun!**

Ryhmänjohtajat muodostavat pykälän 155 mukaan rungon sulletun joukkueen rintaman eteen tai otettavaan asemaan. Ryhmät vetäytyvät toisistaan niin kauas, että tulevat ryhmänjohtajiensa taakse. Näitten tasalle mennään vasta komennolla **Asemaan!**

158. Jos ketju on muodostettava nopeasti, komennetaan esim. : x:s joukkue, x:s ryhmä johtaa — ketjuun mars! mars!

159. Jos peräytyvä joukkue on kehitettävä, käännytään tavallisesti ensin rintamaan ja vasta siten komennetaan [x:s joukkue perusviivalle — ketjuun!

Ampumaketjun liikkeet ja asemanotto.

160. Järjestetyt ampumaketjun liikkeet pitkällä matkoilla ja vaikealla maalla marssisuuntaa kadottamatta muodostavat tärkeän osan opetuksesta. Valmiiksi harjotetussa joukossa korvataan komennot usein merkeillä.

Välien tarkalle pitämiselle ja ojennuksen tarkkaamiselle ei ole pantava mitään arvoa.

161. Ampumaketju liikkuu luonnollisin, pitkin askelin tavallisella marssinopeudella. Liikkeeseen lähdetessä ovat kiväärin ilman muuta varmistettavat ja patruunataskut suljettavat.

162. *Joukkueen- ja ryhmänjohtajat* ovat eteen- ja sivullepäin liikuttaessa ampujain edessä, s. o. lähinnä vastustajaa, taaksepäin mentäessä menevät ryhmänjohtajat samoin ampujain eteen ja pitävät marssisuunasta huolen; joukkueenjohtaja pysyy lähinnä vihollista.

163. Koko joukkueen tai sen osien liikkeet eteen- ja taaksepäin tapahtuvat komennoilla x:s joukkue (puolijoukkue) mars! (mars! mars!) (Täyskäännös mars!), lyhyet sivuttaiset liikkeet komennolla Etuoikeaan (etuvasempaan) mars!, sivuliikkeet, suojan takana ja vihollistulen ulkopuolella, ko-

mennolla **Oikeaan päin** (vasempaan päin) mars!
Sitäpaitsi voidaan marssisuuntaa muuttaa.

164. Marssisuunnan muutokset ketjussa vaativat kaarron; tämä tapahtuu joko määräämällä uuden marssisuunnan tai antamalla komennon kaarron alkamiseen, jolloin marssisuunnan määräämisen voi liittää komentoon, esim.: **Kaarto oikeaan mars! Suuntana korkea koivu!**

Suuremmat kaarrot tapahtuvat vähittäisen eteenmarssin muodossa uuteen rintamaan. Pitkissä ketjuissa muodostuu tällöin katkeamia, jotka tasotuvat vasta vähitellen tai seuraavan seisahdumisen aikana.

165. Ellei tulta aijota avata, keskeytetään liike komennolla **Seis!** tai **Maahan!** (**Polvelle!**) Joukkueen- ja ryhmänjohtajat jäävät rintaman eteen.

Jos peräytyminen on keskeytettävä, komennetaan ensin **Rintama!** Ryhmänjohtajat astuvat jälleen rintaman eteen. **Asemaan!** komennetaan liikkeessä tai seisahduttua ampumaan ryhdyttäessä. Ampujat menevät tällöin joukkueenjohtajan tasalle; jos mahdollista, asetetaan tähtäimet jo edeltäpäin.

166. Ellei asemanoton jälkeen heti tulta avata tai jos syntyy ampumisessa väliaika, voi joukkueenjohtaja käskä **Täysi suoja!** Hän määrää, kenen on vihollista tarkastettava. Komennolla **Asemaan!** valmistautuvat kaikki ampumaan.

167. Eteenpäinsyöksymiseen komennetaan **x:s joukkue (puolijoukkue) (ryhmä) syöksyyn!** — **Ylös! Mars! mars!**

Komennolla *syöksyyn!* lopettavat ampujat lataamisen, varmistavat, sulkevat patruunataskut ja valmistautuvat ponnahtamaan ylös. Pitkällään olevat

ampujat ottavat kiväärin vasempaan käteensä, nojaavat oikealla kädellään maahan ja vetävät oikean polven mahdollisimman lähelle ruumista, samalla kuitenkin yläruumista maasta kohottamatta.

Lyhyen väliajan kuluttua, jonka aikana nämä valmistukset ovat tehtävät, komentaa joukkueenjohtaja, samalla itse ylös ponnahtaen, **Ylös! Mars! mars!** Tällöin kimpoavat ampujat ylös ja syöksyvät eteenpäin.

Syöksyjen pituus on harvoin enemmän kuin 80 m. Vaikkakin syöksyt periaatteellisesti ovat tehtävät mahdollisimman pitkiksi, täytyy kuitenkin harjottaa lyhyitäkin syöksyjä, jotka eivät suo viholliselle aikaa ampua. Pääasia on nopea samanaikainen ylösponnahtaminen ja vinha eteenpäin syöksyminen.

168. Syöksy lopetetaan pykälän 165 mukaan; tähtäin muutetaan tarpeen vaatiessa ja ampumista jatketaan ilman erikoista komentoa.

Usein voidaan uusi ampuma-asema jo ennen syöksyä määrätä.

169. Jos jossain asemassa vain siten voidaan vihollista ampua, että suuri osa ampujia polvistuu tai seisoo, on joukkueenjohtajan, menemällä nopeasti eteenpäin, hankittava parempi asema.

Ellei tämä ole mahdollista, voi hän, taistelutilanteen sen salliessa, ohimennen keskeyttää ampumisen.

Ampumalajit ja komennot.

170. Ainoastaan asemassa oleva ketju ampuu.

171. Tavallisesti käytetään yksityistulta.

Yhteislaukausta käytetään ainoastaan poikkeustapauksessa; siitä voi olla hyötyä vastustajaa

yllätettäessä sekä jos omaa joukkoa komennon avulla on lujasti pidettävä käsissä.

172. Kummankin ampumalajin komentojen pitää olla mahdollisimman lyhyitä; ensin on määrättävä suunta, sitten maali, tähtäin ja ampumalaji. Maali pitää määrätä niin, että jokainen erehdys on mahdoton.

Vihollisosastot ovat ampujille ilmaistavat siten kuin ne heistä katsottuina ovat, esim. „eniten oikealla oleva tykki“, ei „patterin vasen sivusta“.

Maalin ja tähtäimen määräämisen jälkeen päästää jokainen komennolla **Ampukaa!** kiväärinsä varmistuksesta ja ampuu; yhteislaukauksissa tapahtuu tämä komennon mukaan.

Suoraan edessä jalkaväkeä! Tähtäin 800! Ampukaa!

Etuoikealla ratsuväkeä! Tähtäin 1000! Ampukaa!
— **Tähtäin 800!**

Etuvasemmalla vihreän kukkulan luona rivistöjä! Tähtäin 1200! Ampuma-asento! Poskelle — vie!
— **Laukaise! Lataa!**

173. Jos on ammuttu *kahdella tähtäimellä* ja ainoastaan toinen niistä on muutettava, jää sana „tähtäin“ komennosta pois; esim. jos on ammuttu tähtäimellä 1200 ja 1,400, komennetaan **1400 1200:ksi!**

174. Yksityistulessa on *ampumisen nopeus* jätettävä ampujan asiaksi. Hyvä kasvatus ja huolellinen opetus takaavat tämän vapauden oikein käyttämisen.

Tunnollinen, aina tarkkaan tähtäämiseen yhdistetty laukaiseminen on tärkein vaatimus, mikä ampujalle on asetettava; se määrää ampumisen no-

peuden. Vierekkäin olevat miehet avustavat toinen toisiaan ampumisessa niin paljon kuin mahdollista. Vilkkaasti ammuttaessa saavutetaan nopeus lataus- ja tähtäysliikkeitä jouduttamalla.

Jos johtaja pitää tulennopeuden vähentämistä tai lisäämistä tarpeellisena, komentaa hän **Ampukaa hitaammin (nopeammin)!**

175. *Ampuminen keskeytetään komennolla x:s joukkue, pysähdys!* minkä kaikki ryhmänjohtajat sekä, jos se ei tätä tietä kulje kautta ketjun, kaikki miehet huutaen toistavat.

Komennolla *pysähdys* keskeytetään heti ampuminen ja kaikki lataamisliikkeet. Ampujat, jotka ovat tähtäysasennossa, vievät kiväärin alas; syntyy ehdoton hiljaisuus, ja tarkkaavaisuus keskittään nyt seuraaviin käskyihin. Jos on edelleen ammuttava samaan maaliin, ei maalia uudelleen ilmoiteta, vaan komennetaan **Ampukaa edelleen!** Jos taas ampuminen lopetetaan, laukeaa jännitys komennolla **Ladatkaa!**

Tulen vaikutus.

176. Tulen vaikutus riippuu kiväärien lukumäärästä ja niiden asianmukaisesta käsittelemisestä.

Sivustalta tulevalla tulella on kaikilla matkoilla ja kaikkiin maaleihin erittäin suuri vaikutus.

Mitä lyhyempään aikaan tulenvaikutus liittyy sekä mitä yllättävämmiin ampuminen alotetaan, sitä suurempi on vaikutus.

177. Ampujain kaikki saavutukset ovat, heidän opetustaan ja kasvatustaan lukuunottamatta,

riippuvaisia vielä väsymyksestä sekä sielullisesta kiihtymyksestä.

Tulen johto.

178. *Tulenjohto on pidettävä niin kauan kuin mahdollista yksissä käsissä sekä aseiden käyttäminen johtajan vallassa.*

179. Ampumalinjassa vallitsevassa melussa tulevat käskyt ja komennot ainoastaan vaikeasti perille. Senvuoksi on ryhmänjohtajien sanottava toisilleen tai, ellei tämä riitä, on miesten sanottava ne toisilleen. Käskyjä eteenpäin annettaessa on ilmoitettava, keneltä ne tulevat ja kenelle ne on aijottu. Tarkoituksenmukaista voi myöskin olla käskyn antaminen kirjallisesti. Vastuunalaiset eteenpäinannosta ovat ryhmänjohtajat; käskyn saamisen merkiksi on heidän nostettava käsi ylös.

180. Hyvän tulenjohtoon perusehto on varma *etäisyydenarvioiminen*; sitä voi täydentää, mutta ei korvata etäisyydenmittaajien avulla, mittaamalla kartasta sekä kyselemällä jo tulesta olevalta jalka- tai tykkiväeltä.

181. *Tulen avaaminen* riippuu ensikädessä taistelutilanteesta. Sen päättää tavallisesti etulinjassa oleva johtaja.

Periaatteellisesti avataan tuli vasta sitten, kun voidaan tarpeeksi tehoisaa vaikutusta odottaa tai jos eteneminen vihollista kohti vaatisi ilman tuliavustusta liian suuria uhrauksia. Tulen liian aikainen avaaminen ilmaisee levottomuutta ja luottamuksenpuutetta. Ampumavarojen kuluttaminen ilman vastaavaa tulosta on hyödytöntä ja siis vain haitallista

omien voimien haaskaamista; puutteellinen vaikutus kohottaa vastustajan itseluottamusta.

182. *Maalin valinnassa* on sen taktillinen merkitys määräävä. Sitä liian usein vaihdettaessa hajaantuvat vain voimat.

Varajoukot, mitkä takaapäin tulevat tulenalaiseen ampumaketjuun, eivät tavallisesti aiheuta maalin vaihtamista, koska niiden kuitenkin on kulettava syvyyshajotuksen vuoksi jo itsestään vaarallisen alueen yli.

183. Maalin määräämisen pitää tehdä ampujalle mahdolliseksi sen nopean löytämisen. Jos maalin voi vain kaukoputkella nähdä, on maaliksi otettava maassa olevia juovia. Voi myös olla paikallaan antaa miesten katsoa ammuttavaa paikkaa kaukoputkella.

184. *Tulen jakaminen* ammuttavan vihollisen koko rintamalle on erittäin tärkeitä. Joukkueenjohtaja määrää rajat, joiden sisäpuolelle hänen joukkueensa on tulensa jaettava.

Aina kulloinkin käytettävissä olevan ajan mukaan määrää joukkueenjohtaja tulen jaon ennen tai jälkeen tulen avaamisen. Jottei mitään aukkoja syntyisi, tulee eri osien vähän peittää toisiaan.

Yleensä on jokaisen osaston ja jokaisen miehen ilman muuta suunnattava tulensa suoraan edessä olevaan viholliseen; kuitenkin ei ole ristitultakaan pelättävä.

Vihollisen rintaman eri osien eri suuri näkyväisyys ei saa johtaa miestä alituisesti ampumaan paremmin näkyviä osia. Poikkeuksia tästä voi

tehdä erikoisen suotuisissa tilaisuuksissa, esim. vihollisen tehdessä syöksyjä.

185. *Ampumisen nopeus* riippuu taistelutilanteesta ja tarkoituksesta, käsillä olevasta ampumatarpeiden määrästä sekä maalin laadusta.

Suuren etäisyyden, epäsuotuisan valaistuksen ja maalin vaikean huomaamisen on vaikutettava pienentävästi ampumisen nopeuteen. Yleensä on kauan kestävien ampumataistelujen aikana säästettävä ampumavaroja.

Yleensä pienenee yksityisen luodin sattumisvarmuus ampumanopeutta huomattavasti enennettäessä, samoin hajotuksen syvyysala suurenee; usein kuitenkin vaativat taistelutilanne ja -tarkoitus sekä vastustajan käyttäytyminen ampumanopeuden lisäämistä suuremman vaikutuksen saavuttamiseksi lyhyesä ajassa ja oikeuttavat siis suurempaan ampumavarojen käyttämiseen.

Ampujia on harjotettava tällaisia tilaisuuksia huomaamaan sekä itsenäisesti hyväkseen käyttämään.

186. *Suurinta ampumanopeutta on käytettävä: hyökätessä viimeisenä valmistuksena ennen rynnäkköä;*

puolustuksessa vihollisen rynnäkön torjumiseksi;

ratsuväkeä vastaan sekä kaikissa taistelutilanteissa, joissa äkkiä ja välittömästi törmätään yhteen vihollisen kanssa;

takaa-ajossa.

187. Käyttämällä kaukoputkea on lakkaamatta tarkastettava vaikutusta. Johtajan on koe-

tettava päättää luotien sattumisesta maahan sekä vastustajan käyttäytymisestä, ovatko hänen toimenpiteensä oikeita.

Ellei ampumaketjusta välittömästi voi tarkastaa, voidaan sivulle tai taakse asettaa tarkastelijoita, jotka sovituilla merkeillä ilmoittavat huomionsa.

188. *Ampumakuri* täydentää tulenjohtoa. Se käsittää ampumataistelussa annettujen käskyjen tarkan toimeenpanemisen sekä ohjesäännöissä annettujen kiväärin käyttämisestä ja taistelussa käyttäytymistä koskevien määräysten tarkan noudattamisen.

Tähän kuuluu: maan luonteen hyväkseen käyttäminen; tähtäimen huolellinen asettaminen ja rauhallinen ampuminen; johtajan ja vihollisen tarkkaaminen; tulen itsenäinen jouduttaminen, kun maali tulee suotuisammaksi, sekä ampumisen itsenäinen lopettaminen vihollisen kadotessa; ampumavarojen säästäminen.

Jos tulenjohtoa taistelun kuluessa vain epätodellisesti voi pitää pystyssä tai jos se kokonaan lakkaa, on jokaisen miehen säilytettävä malttinsa ja ajatuksensa sekä itsenäisesti valittava maali ja tähtäin.

Itsenäisen toiminnan herättämiseksi miehissä on heidät totutettava tilanteisiin, missä tulenjohto puuttuu, sekä opetettava heitä tällaisessa tapauksessa oikein käyttäytymään.

Yhteenliittyminen. Kokoontuminen. Järjestyminen.

189. Paras keino osastojen sekottumisen välttämiseksi taistelussa on, että kaikki osat mitkä

mieshukkaa ovat kärsineet, lakkaamatta yrittävät johtajaansa päin yhteenliittyen täyttää syntyneet aukot. Kovasti kärsineet ryhmät yhtyvät vierusryhmien kanssa yhtenäisen johdon alle.

Tämän yhteenliittymisen voi tavallisesti suorittaa vain liikkeessä ja silloinkin vain vähitellen sekä määrätyt välimatkat säilyttämällä. Yhteen-sulloutumat suurentavat mieshukkaa sekä aikaan-saavat vahingollisia aukkoja kokonaisrintamaan.

190. Jos taistelun aikana tarkoitus ja tilanne eivät enää vaadi avoimen järjestyksen pysyttämistä, on jokaisen johtajan velvollisuus, aina ryhmänjohtajasta alkaen, heti koota osastonsa ja asettautua sen kanssa sitä seuraavan korkeamman osaston käytettäväksi. Nopeasti pitää muodostua suljettuja joukkoja, mitkä ovat yhtenäisen johdon alaisia; käskyä tätä varten ei koskaan pidä odottaa.

191. *Muutto ketjusta suljettuun järjestykseen* (tapahtuu komennolla **x:s joukkue (ryhmä) kokoon! kokoon mars! mars!**) tai merkillä (11).

Kokoontumisen tulee tapahtua nopeasti, mitä suurimmassa hiljaisuudessa sekä lyhintä tietä.

Joukkue kokoontuu, ellei toisin ole määrätty, ruoturintamaan paikalla kivääri jalalla, oikea sivusta joukkueenjohtajan eteen; liikkeessä kivääri olalla joukkueenjohtajan taakse. Jos kokoontuminen tapahtuu kävellen, yhtyvät ryhmät ryhmänjohtajiensa taakse sekä liittyvät suljettuina joukkueeseen niin pian kuin mahdollista, sitä ennen ryhmiä muodostamatta.

Paikalla kokoonnuttaessa on rintama aina viholliseen päin. Perädyttyäessä asettuu joukkueen-

johtaja taas heti vihollisen puoleiselle sivulle, kun marssisuunta on selvillä.

Taistelussa muodostuneet uudet osastot pysytään niin kauan, kunnes saadaan tilaisuutta järjestäytymiseen.

192. Jos kokoonnuttaessa tai sen jälkeen alkuperäinen järjestys on palautettava, komennetaan **x:s joukkue ruoturintamaan — järjesty!**

Kaikki asettuvat, alaosastoja sitä ennen muodostamatta, joukkueenjohtajan eteen alkuperäisille paikoilleen.

4. Komppania.

Komppanianjohtaja.

193. Komppanianjohtaja järjestää joukkueitten käyttämisen ja yhteistoiminnan. Hän määrää, minkä osan on muodostettava ketju, ja antaa tälle sekä taaksejääville osastoille tarpeelliset käskyt. Oman paikkansa hän valitsee sieltä, mistä paraiten voi komppaniaa johtaa.

194. Jos komppanianjohtaja on *ampumaketjussa*, valitsee ja määrää hän maalin sekä antaa käskyn tulen avaamiseen. Hän ilmoittaa eteenpäin etäisyydenarvioijien tulokset sekä tarkastaa tulen vaikutusta. Muuten hän jättää tulenjohdon joukkueenjohtajien huoleksi ja puuttuu siihen vain tahtoessaan ajan tai paikan suhteen yhdistää useamman joukkueen tai koko komppanian tulen sekä tehdessään havaintoja, jotka joukkueenjohtajilta jäävät huomaamatta.

Ampumaketju.

195. Ketjun muodostaminen, sen liikkeet ja asemanotto tapahtuvat pykälien 153—170 mukaan.

Komennon ketjun muodostamiseen antaa joukkueenjohtaja. Poikkeus 198.

196. Jos useammat joukkueet samaan aikaan muodostavat ketjun, määrätään johtojoukkue. Tavallisesti antaa johtojoukkue johdon keskiryhmälleen, kun taas sen naapurijoukkueet antavat johdon sisimmällä sivustallaan olevalle ryhmälle.

197. Jos komppanianjohtaja jo etukäteen huomaa olevansa pakotettu samaan aikaan käyttämään useampaa joukkuetta, on hänen tarkoituksenukkaisinta vetää ne erilleen toisistaan, siten että ne jo kehittäytyttyä ovat kehittäytymisälänsä takana.

198. Koko komppanian samanaikainen kehittäminen tapahtuu komppanianjohtajan komentaessa **Koko x:s komppania — ketjuun!**

Komppanian ollessa ruoturintamassa tai kompaniarivistössä muodostetaan ketju keskimäisestä joukkueesta käsin leviten. Sen ollessa joukkue-, puolijoukkue- tai ryhmäristössä kehittäytyy etumainen joukkue heti, takimaiset vetäytyvät ensin oikealle ja vasemmalle ja kehittäytyvät sitten sisimmältä sivustaltaan leviten (110).

Komppanianjohtajan tahtoessa kehittää komppanian ainoastaan toiselle puolelle, komennetaan **Koko x:s komppania oikealle (vasemmalle) leviten — ketjuun!**

199. Komppanian *torvensoittajia* käytetään taistelussa pitämään silmäyhteyttä komppanianjohtajan ja joukkueenjohtajien välillä. Yksi heistä menee komppanianjohtajan luo, muut kolme jaetaan joukkueitten kesken.

Varajoukko.

200. Taakse jätettyä osaa komppaniasta sanotaan varajoukoksi; sitä käytetään pitentämään taistelurintamaa, tihentämään tai täyttämään ampumaketjua sekä suojaamaan sivustoja. Tämän mukaan määrätään sen paikka.

201. *Varajoukon etäisyys ampumaketjusta* riippuu maan luonteesta ja taistelutilanteesta.

Oikeaan aikaan tapahtuva ampumaketjun vahvistaminen on oleellisin näkökohta. Senvuoksi on varajoukon pysyteltävä niin lähellä ampumaketjua kuin mahdollista; tarpeettomilta tappioilta on sitä kuitenkin suojeltava. Silmäyhteyttä on aina pidettävä varajoukon ja ketjun välillä; tätä varten on ylinäkymättömällä maalla pakko asettaa välivartioita eteenpäin.

202. Varajoukko kulkee eteenpäin kaikkia maan luonteen tarjoamia etuja hyväkseen käyttäen; tämä sekä vihollisen tuli määräävät muodon. Suojaa tarjoavalla maalla voidaan se viedä sulettuna ja käyden eteenpäin; avonaisella, vihollistulen alaisena olevalla alueella täytyy se useimmiten muuttaa avoimeen järjestykseen, vieläpä mennä syöksyttiin eteenpäin; sen voi jakaa ryhmiin ja voi se ajoittain sivullekin poiketen käyttää hyväkseen maan luonteen tarjoamia etuja.

203. *Varajoukon johtajan* on lakkaamatta tarkastettava ampumaketjun liikkeitä ja saavutuksia, voidakseen sitä aina edullisimmalla tavalla tukea. Hänen on koetettava taas saada osastonsa niin pian kuin mahdollista käsiinsä, jos se eteenpäin mentäessä oli täytynyt jakaa.

204. *Ampumaketjun vahvistaminen* tapahtuu sitä pitentämällä tai täyttämällä. Tähän määrätyt osat kehittäytyvät ja asettuvat ampumaketjun sivustan viereen tai lykkäytyvät sen sisään. Ampuvat miehet ilmoittavat varajoukolle tähtäimen.

Varajoukon tehtäväksi voi myös tulla pysähtyneen ampumaketjun eteenpäin tempaiseminen.

205. Ampumaketjun täyttäminen on järjestettävä jo lähtöpaikalla, määräämällä täytettävän rintaman leveys sekä jakamalla joukko näkyvissä olevien aukkojen mukaan. Yhteensulloutumia ei tämän kautta saa syntyä.

Ampumaketjuun tultaessa ei saa häiritä ampuvia.

206. Komppanian on harjaannuttava muodostamaan nopeasti uusia osastoja. Joukkueen- ja ryhmänjohtajat jakautuvat tällöin tasasesti rintaman eri osiin. Huolellisen opetuksen avulla on päästävää siihen, että tällöinkin tarkka jako ja järjestetty tulenjohto nopeasti palautetaan.

Yhteenliittyminen. Kokoontuminen. Järjestyminen.

207. Komppanian liittyessä yhteen, kokoontuessa sekä järjestäytyessä pitävät samat periaatteet kuin joukkueenkin suhteen määrätyt (189—192) paikkansa.

208. Tavallisesti määrää komppanianjohtaja kokoontumisen tapahtuvaksi jonkin erikoisen joukkueen luo. Joukkueet kokoontuvat tällöin kukin erikseen ja liittyvät yhteen joukkuerivistöksi; kokoontumisen ja yhteenmarssin voi myös yhdistää. Aina on kulettava lyhintä tietä.

209. Jos komppanianjohtaja tahtoo koota komppanian luokseen tai marssiessa taakseen, komentaa hän x:s **komppania kokoon** tai **kokoon mars!** mars!

Tällöin suuntaavat upseerit ja miehet kulkunsa komppanianjohtajaa kohti ja muodostavat, vähitellen ryhmiin tai joukkueisiin yhdistyen, joukkuerivistön (191). Ellei vielä yhteen marssittaessa voitu muodostaa sulettuja osastoja, tapahtuu tämä samoin kuin ehkä tarpeen vaatima uusi jakaminen kokoontumispaikalla.

Joukkueitten järjestys riippuu niiden saapumisesta paikalle.

210. Alkuperäisen järjestyksen palauttaminen tapahtuu komennolla x:s **komppania joukkuerivistöön** — järjesty!

Kaikkia muitakin muotoja voidaan käyttää.

II. Pataljoona.

211. Pataljoonankomentaja johtaa joukkoaan *käskeyillä*. Tahtoessaan erikoistapauksissa komentaa pataljoonaa yhtenäisesti, on hänen se erikoisesti ilmoitettava.

212. Komppaniat voidaan joukkue- tai kompaniarivistöittäin asettaa peräkkäin syvyysrivistöön (syvyysrivistö komppaniarivistöittäin) (kuva 17) tai vierekkäin leveysrivistöön (leveysrivistö komppaniarivistöittäin) (kuva 18).

Komppanianjohtajien paikat, näiden välimatkat ja etäisyydet voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa.

Syvyysrivistöä käytetään kokoonnuttaessa sekä ryhmärivistöön ohella marssirivistönä.

Leveysrivistöä käytetään, paitsi paraateissa, tapauksissa, jolloin syvyyttä on pienennettävä.

213. Kaikki muut ryhmitykset ovat yhtä oikeutettuja, jos tarkoitus tai käytettävissä oleva ala niin vaativat.

214. Lippu on kuvissa 17 ja 18 osotetuilla paikoilla, vaikkakin joku toinen kuin kolmas komppania seisoi kolmannella sijalla. Lippualliuupseerien paikat kts. muist. kuv. 12—15.

Kehittäytyttyäessä taistelua varten jää lippu siihen komppaniaan, jonka luona se tällöin on. Komppanian viimeisen joukkueen mukana viedään se ampumaketjuun. Yhden ryhmän on kaikissa tapauksissa pysyttävä lipun luona.

Taistelun alkaessa menee pataljoonan rumpali pataljoonankomentajan luo.

215. *Ojennus* ja *tuntuma* ovat paikalla oltaessa oikealle, syvyysrivistössä marssittaessa oikealle, syvyysrivistössä komppaniarivistöittäin keskimäiseen joukkueeseen päin, leveysrivistössä komppaniarivistöittäin lippuun päin.

216 Suljetun ja erilleen vetäytyneen pataljoonan liikkeet sekä komppaniain erilleen vetäytymisen tapahtuvat ilman tahtia.

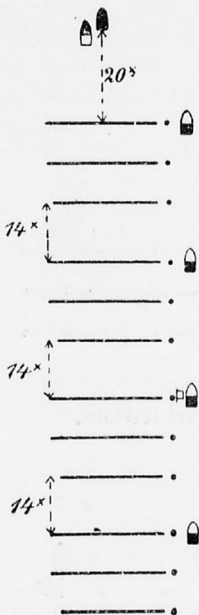
Tahdissa on käytävä, jos se taistelukentällä järjestyksen sekä mieskurin ylläpitämiseksi on tarpeellista. Tahti on pidettävä vain komppaniain piirissä.

217. Suljetun pataljoonan liikkeet sekä marsisuunnan muutokset tapahtuvat komppanialle annettujen periaatteiden mukaan.

Kaarrot tapahtuvat syvyysrivistössä (koukku-kaarrot) komppanianjohtajain komennosta (116).

Kuva 17.

Syvyysrivistö:

Syvyysrivistö komppaniarivistöittäin.

Merkkien selitys.

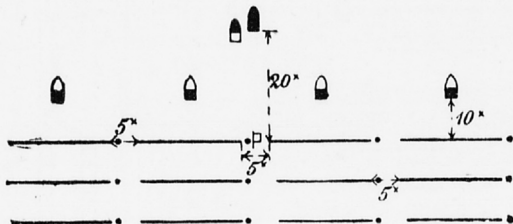
- Pataljoonankomentaja.
- Komppanianjohtaja.
- Pataljoonan ajutantti.
- Joukkueenjohtaja.

Huomautus.

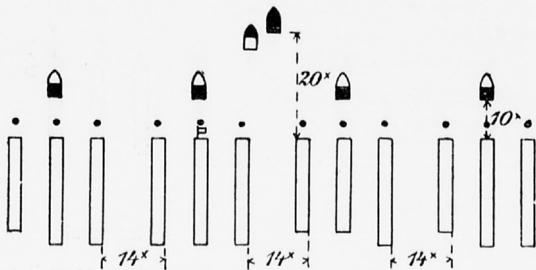
Ylijäävät esiupseerit astuvat joukkoon vain paraateissa.

Kuva 18.

Leveysrivistö.

Leveysrivistö kompaniarivistöittäin.

218. Pataljoonan erilleenjäsentelylle on tilanne määräävä.

Pataljoonankomentaja määrää rintaman sekä komppanian, josta käsin erilleenjäsentely tapahtuu, ja tämän käyttäytymisen; sen jälkeen hän määrää muun ryhmityksen. Jos erilleenjäsentely tapahtuu peruslinjalla, otetaan etäisyydet vasta liikkeelle lähdeittäessä.

Liikkeessä oltaessa tapahtuu erilleenjäsentely tavallisesti etumaisesta komppaniasta käsin, mikä alussa pitää johdosta huolen.

Marssirivistöstä tapahtuu erilleenjäsentely suuntaamalla komppania suoraan rivistä ilman muuta määrätyille paikoilleen.

Komppaniat valitsevat aina lyhimmän tien. Seisahduttaessa otetaan kivääri jalalle ja liikutaan.

219. *Erilleenjäsennellyn pataljoonan liikkeet* järjestetään määräämällä johtokomppanialle marssi-suunta.

Maan luonne ja taistelutilanne voivat pakoittaa komppanianjohtajat tilapäisesti muuttamaan määrättyjä välimatkoja ja etäisyyksiä. Kulloinkin sopivimman liikkumismuodon valitsevat he omalla vastuullaan.

Taisteluun mentäessä pienenee johtokomppanian merkitys yhä enemmän niiden vaatimusten rinnalla, joita taistelu asettaa.

220. Erilleenjäsennellyn pataljoonan marssisuunnan muuttaminen tapahtuu antamalla johtokomppanialle uusi marssisuunta.

Komppaniat ottavat kaartamalla uuden rintaman ja palauttavat vähitellen entiset välimatkat, ellei pataljoonankomentaja määrää uutta jakoa, mikä

usein suurempien muutoksien tapahtuessa käy tarpeelliseksi.

221. Pataljoonan jälleenyhteenvetäminen tapahtuu lyhintä tietä pataljoonankomentajan määräämää komppaniaa kohti.

III. Rykmentti ja prikaati.

222. Rykmentin- ja prikaatinkomentajat johtavat joukkojaan *käskeyillä*.

223. *Pataljoonain järjestyminen* rykmentin piirissä tapahtuu yhteen tai useampaan riviin, rykmenttien järjestyminen prikaatin piirissä sivuttain tai peräkkäin, tarpeen vaatiessa myös toisistaan erillään oleviin ryhmiin.

Komento-osastojen muoto ja ryhmitys sekä välimatkat ja etäisyydet samoinkuin komentajien paikat riippuvat asemasta, tarkoituksesta, maan luonteesta ja käytettävissä olevasta tilasta.

224. Ellei vihollinen tai maan luonne estä, asetetaan pataljoonat, tavallisesti syvyysrivistöissä, 30 askeleen välimatkalla ja etäisyydellä etuojennukseen tai aukkojen taakse. Rykmentinkomentaja on 25 askelta rykmenttinsä, prikaatinkomentaja 50 askelta prikaattinsa edessä.

225. Rykmentin ja prikaatin *liikkeitten* täytyy kaikissa kokoontumismuodoissa tapahtua ilman keskinäisiä häiriöitä sekä kokonaisuutta rikkomatta; sen lisäksi on maan luonnetta taitavasti hyväksi käytettävä.

Tarpeen vaatiessa on määrättävä johtopataljoona.

226. *Erilleenjäsentely*, erilleenjäsenneiltyjen osastojen liikkeet sekä yhteenvetäminen tapahtuvat pataljoonalle annettujen periaatteitten mukaisesti.

Erilleenjäsenneiltyjen rykmentin sekä prikaatin osastojen liikkeitä varten on ylipäänsä tarpeellista määrätä aliosastoille omat marssisuunnat.

5. Ampumaoppi.

Luodin rata

Luodin ilmassa kulkema tie nimitetään luodin radaksi.

Radan muotoon vaikuttavat ruutikaasun antama alkunopeus, luodin lähtösuunta, kierre sekä painovoima ja ilmanvastus.

Jos ei painovoimaa olisi, niin luoti lentäisi aina suoraa rataa, mutta nopeus hiljenisi yhtämittaa ilmanvastuksen vaikutuksesta.

Ellei ilmanvastustusta olisi, niin ruutikaasun ja painovoiman vaikutuksesta luoti muodostaisi kaarevan radan, joka lopulta kohtaisi maanpinnan.

Kun nämä kaksi tekijää yhtäikaa vaikuttavat, niin luodin nopeus heikkenee ja rata kaartuu nopeammin maata kohti. Putoamiskulma on aina suurempi kuin lähtökulma.

Jotta saavutettaisiin jonkun määrätyn matkan päässä oleva määrätty piste, täytyy piippu tähdätä tarkoitettun pisteen yläpuolelle jotenkin saman verran kuin luoti kysymyksessä olevalla matkalla alenee (kats. kuv. 19). Jos piippu on suunnattu